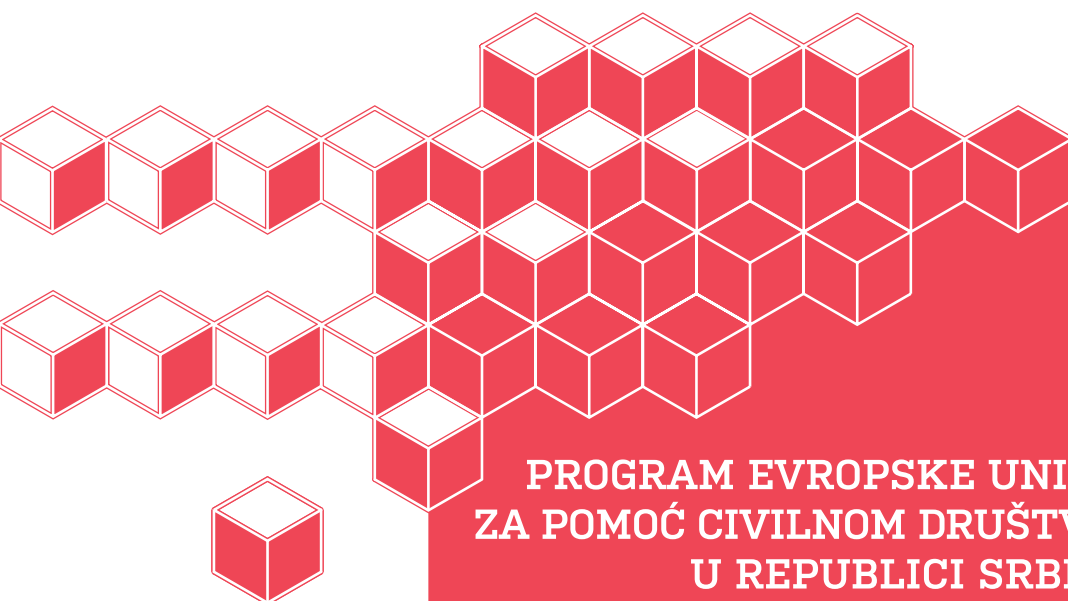

Finansira
Evropska unija

**PROGRAM EVROPSKE UNIJE
ZA POMOĆ CIVILNOM DRUŠTVU
U REPUBLICI SRBIJI
2011-2013**

Republika Srbija
Vlada

Kancelarija za saradnju
sa civilnim društvom

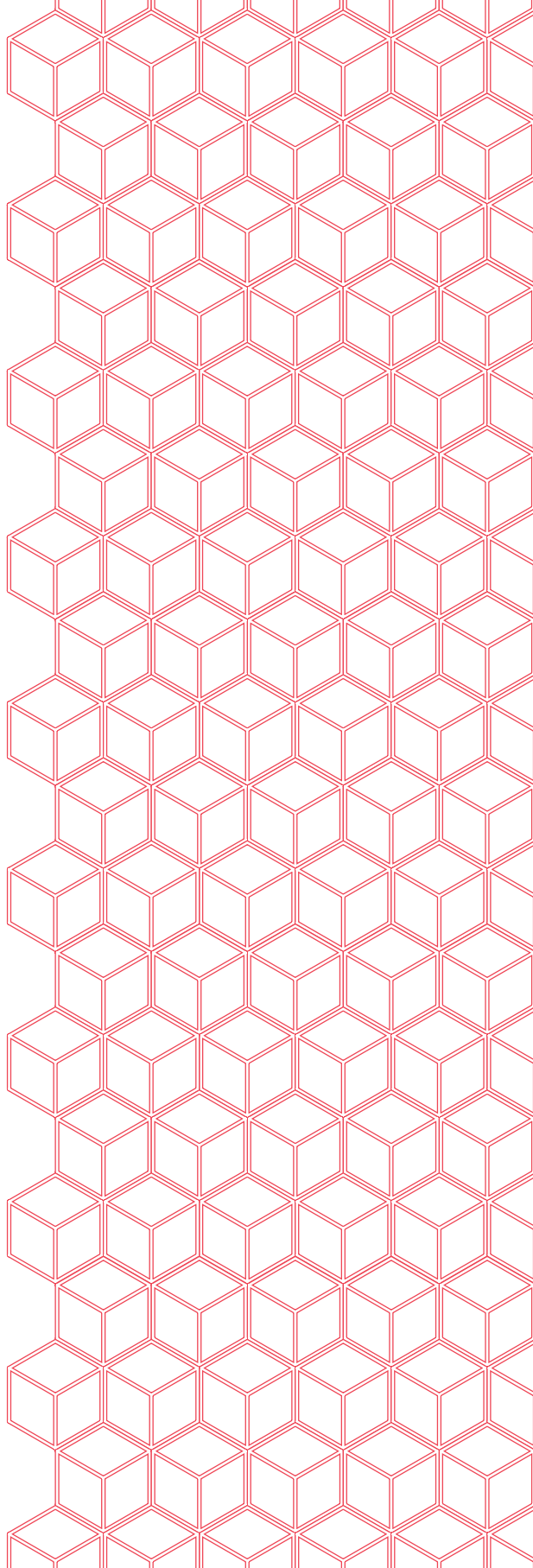
EU podrška
Kancelariji za saradnju
sa civilnim društvom

SIPU
INTERNATIONAL
SWEDISH INSTITUTE FOR
PUBLIC ADMINISTRATION
Projekat sprovodi
SIPU

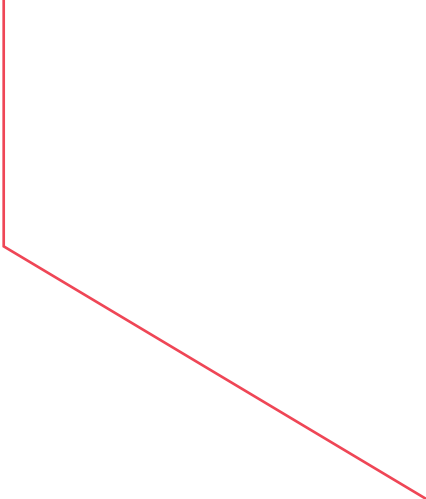
Ova publikacija je nastala uz pomoć Evropske unije.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Projekta “EU podrška Kancelariji za saradnju sa civilnim društvom” sprovedenom od strane FCG SIPU International i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

**PROGRAM EVROPSKE UNIJE
ZA POMOĆ CIVILNOM DRUŠTVU
U REPUBLICI SRBIJI
2011-2013**

PROGRAM EVROPSKE UNIJE ZA POMOĆ
CIVILNOM DRUŠTVU U REPUBLICI SRBIJI
2011-2013

Izdavač:

Projekat "EU podrška Kancelariji za saradnju
sa civilnim društvom Vlade Republike Srbije"

Autori:

Branka Anđelković i Ljubica Gojgić

Lektura:

Ivanka Andrejević

Grafički dizajn:

Marijana Rolović

Štampa:

InDesigner

Tiraž:

1000

SADRŽAJ

- 08** UVODNA REČ AMBASADORA MAJKLA DAVENPORTA, ŠEFA DELEGACIJE EVROPSKE UNIJE U REPUBLICI SRBIJI
- 10** PODRŠKA EVROPSKE UNIJE KANCELARIJI ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM VLADE REPUBLIKE SRBIJE
- 10** O VLADINOJ KANCELARIJI ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM
- 11** PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA
- 11** ZAJEDNIČKA VIZIJA – PRVA NACIONALNA STRATEGIJA ZA PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA U REPUBLICI SRBIJI
- 13** TRANSPARENTNO FINANSIRANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA
- 15** IZGRADNJA KAPACITETA – KONFERENCIJE, SEMINARI, RADIONICE I SASTANCI
- 15** MILENA BANOVIĆ, VRŠILAC DUŽNOSTI DIREKTORA KANCELARIJE ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM I ŠEF ODSEKA ZA PLANIRANJE I STVARANJE PODSTICAJNOG OKRUŽENJA ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA
- 16** PREGOVORI O PRISTUPANJU EVROPSKOJ UNIJI
- 17** ODNOSI SA JAVNOŠĆU I KOMUNIKACIJA
- 17** GORDANA BEKČIĆ PJEŠČIĆ, SAMOSTALNI SAVETNIK ZA PLANIRANJE KOMUNIKACIJE I PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI U KANCELARIJI ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM
- 18** EU PODRŠKA ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA U REPUBLICI SRBIJI

19 DAH TEATAR
PROJEKAT „FOKUS“ – ZA KULTURU U
SRBIJI

20 FONDACIJA NIŠVIL
JAZZ: MULTIKULTURALNI IZRAZ

21 GRUPA 484
PROACTION – ZAŠTITA OD
DISKRIMINACIJE TRAŽILACA AZILA I
DECE BEZ PRATNJE U MIGRACIJAMA

22 FONDACIJA TRAG
CIVILNO DRUŠTVO ZA AKTIVNE
ZAJEDNICE

23 TRANSPARENTNOST SRBIJA
UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI
I EFIKASNOSTI JAVNE ADMINISTRACIJE
U ČETIRI OBLASTI

24 ASOCIJACIJA NEZAVISNIH
ELEKTRONSKIH MEDIJA – ANEM
ILUSTROVANI REČNIK KORUPCIJE

25 BEOGRADSKA OTVORENA ŠKOLA
POJAČIVAČ LOKALNE
TRANSPARENTNOSTI:
UNAPREĐENJE ODGOVORNOSTI
I SPREČAVANJE KORUPCIJE U
LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

26 SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE
PORTRETI I SEĆANJA JEVREJSKE
ZAJEDNICE SRBIJE PRE HOLOKAUSTA

27 FORUM MLADIH SA INVALIDITETOM
ODRŽIVI SERVISI PODRŠKE ZA OSOBE
SA INVALIDITETOM

28 BEOGRADSKI CENTAR ZA
BEZBEDNOSNU POLITIKU
A-COP: CIVILNO DRUŠTVO
PROTIV KORUPCIJE U POLICIJI

29 RADIONICA INTEGRACIJE
ROMEO I JULIJA

30 CENTAR ZA DEMOKRATIJU
GRAĐANI ZA REFORMU INSPEKCIJA -
KA EFIKASNOM SISTEMU
INSPEKCIJA U SRBIJI

31 BEOGRADSKI CENTAR ZA LJUDSKA
PRAVA
OTPAKIVANJE

32 NVO ATINA
OTVARANJE DIJALOGA U LOKALNIM
ZAJEDNICAMA IZMEĐU MIGRANATA I
GRAĐANA O MEĐUSOBNOJ
TOLERANCIJI I NENASILJU

33 CENTAR ZA KULTURNU
DEKONTAMINACIJU
STUDIJA KONTEKSTA -
DIVERZITET DIVERZITETA

34 UDRUŽENJE POSLOVNIH ŽENA SRBIJE
ŽENE NAPREDUJU

35 APENDIKS
- PODRŠKA CIVILNOM DRUŠTVU ZA
PERIOD 2011 - 2013. GODINE

UVODNA REČ
AMBASADORA
MAJKLA
DAVENPORTA,
ŠEFA DELEGACIJE
EVROPSKE UNIJE
U REPUBLICI SRBIJI

Učešće građana neophodan je element demokratije. Zato Evropska unija građane stavlja u središte svih svojih politika i programa, i to na osnovu tri ključna principa demokratskog upravljanja koje potvrđuje Lisabonski sporazum: principa demokratske jednakosti, reprezentativne demokratije, i participatorne demokratije. Srbija sa Evropskom unijom deli ove zajedničke vrednosti, i posvećena je njihovom sprovođenju na svom putu ka pristupanju EU. Kako bi joj pomogla da ove principe sprovede u praksi, Evropska unija aktivno promovise i podržava civilno društvo u Srbiji. Tokom protekle decenije obezbedili smo grantove za organizacije civilnog društva u iznosu od preko 30 miliona evra. EU je finansirala preko 250 projekata u oblastima kao što su razvoj demokratije, dobra uprava, vladavina prava, borba protiv diskriminacije, socijalna inkluzija i kultura.

Pored toga, EU je Vladi Republike Srbije pomogla da uspostavi strateški i normativni okvir radi omogućavanja civilnom društvu veće aktivnosti u izgradnji demokratskih institucija. Od 2013. godine EU pruža podršku Kancelariji Vlade Republike Srbije za saradnju sa civilnim društvom radi unapređenja dijaloga države i civilnog društva, i obezbeđenja odgovarajućeg strateškog okvira za ovu saradnju. Uz tehničku i finansijsku podršku EU, Kancelarija je tokom protekle tri godine rasla i razvijala se, postajući centralna tačka proaktivnog uključivanja, koja stimuliše organizacije civilnog društva da odgovore na nove izazove i iskoriste nove mogućnosti za finansiranje i razvoj, ne samo unutar okvira programa finansiranih od strane EU, već i šire.

U kontekstu napretka Srbije prema članstvu u EU, organizacije civilnog društva imaju posebno značajnu ulogu. One zagovaraju demokratske vrednosti i društvenu toleranciju; ohrabruju državnu upravu da postupa odgovorno i efektivno, u interesu onih kojima služi; dok istovremeno ističu goruće potrebe građana i skreću na njih pažnju donosilaca politika.

Ipak, verujemo da bi glas građana u Srbiji trebalo da se čuje još glasnije! Pojedinačno i kroz udruživanja, potrebno je da građani budu u mogućnosti da učestvuju u oblikovanju politika koje utiču na njihove živote. Građani bi takođe trebalo i da imaju ulogu u obezbeđenju sprovođenja tih politika na način koji uzima u obzir njihove interese. U tome leži ključna uloga Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Kancelarija može da promovise dijalog javnog i civilnog sektora, ali može da pomogne i u podizanju svesti javnosti i fokusiranju pažnje državnih institucija na značaj uključivanja civilnog društva i građana u procese donošenja odluka na svim nivoima.

Evropska unija će i dalje podršku civilnom društvu smatrati visokim prioritetom u Srbiji. Kroz program EU „Podrška civilnom društvu“ nameravam da sve zemlje u procesu pridruženja podržimo u unapređenju njihovih strateških, pravnih i institucionalnih okvira za razvoj ovog sektora. Pristupanje Srbije Evropskoj uniji može biti uspešno samo uz snažno učešće građana i organizacija civilnog društva u ovom procesu.

O PROJEKTU

U okviru programa Evropske unije (EU) „Podrška civilnom društvu“ za period 2011–2013, SIPU (SIPU International) – švedski institut za javnu administraciju, predvodeći konzorcijum kompanija, sproveo je projekat „Podrška Evropske unije Kancelariji Vlade Republike Srbije za saradnju sa civilnim društvom“, ukupne vrednosti 1.198.750 evra. Sredstva EU bila su namenjena institucionalnoj podršci Kancelariji za saradnju sa civilnim društvom Vlade Republike Srbije, kao i tehničkoj podršci Delegaciji Evropske unije u Srbiji, za upravljanje i praćenje sprovođenja grantova u okviru višekorisničkog instrumenta prepristupne pomoći (Instrument por pre-accession assistance (IPA)) za period 2011–2013. Sprovođenje Projekta trajalo je tri godine, od novembra 2012. do novembra 2015. godine.

PODRŠKA EVROPSKE UNIJE KANCELARIJI ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM VLADE REPUBLIKE SRBIJE

O VLADINOJ KANCELARIJI ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM

Nakon više godina zagovaranja od strane civilnog društva, Vlada Republike Srbije je 2011. godine osnovala Kancelariju za saradnju sa civilnim društvom. Zakon o udruženjima iz 2009. poslužio je kao osnov za uspostavljanje Kancelarije kao savetodavnog mehanizma Vlade Srbije, sa svrhom da pokrene i očuva dijalog između Vlade i organizacija civilnog društva (OCD). Kancelarija Vladi pruža savete u vezi sa raznovrsnim temama koje se kreću od zakonodavnog i regulatornog okvira do praćenja (monitoringa) i izveštavanja. Još jedna od važnih uloga Kancelarije je uspostavljanje standarda i procedura za uključivanje OCD u sve nivoe procesa donošenja odluka.

Konkretno, mandat Kancelarije usmeren je na ostvarenje tri osnovna cilja:

- uspostavljanje stalnog mehanizma za ostvarivanje dijaloga između državnih organa i civilnog društva o pitanjima od opšteg i zajedničkog interesa;

- osnaženje međusektorske saradnje u oblastima u kojima OCD imaju važnu ulogu u izradi i sprovođenju javnih politika; i
- osnaženje strateškog i regulatornog okvira za delovanje civilnog društva u Srbiji, pošto su OCD uočene kao značajni resurs ljudskog i društvenog kapitala, čije aktivno učešće u javnom životu predstavlja važan faktor pluralističkog i demokratskog društva.

Dodatno, Kancelarija igra aktivnu ulogu i u stvaranju zajedničke platforme za saradnju na Zapadnom Balkanu po pitanju dijaloga između civilnog društva i Vlade. Kancelarija takođe omogućava i učešće OCD u programu EU „Evropa za građane i građanke“, preko kojeg lokalne OCD, socijalni partneri, lokalne samouprave i građani kroz direktno partnerstvo sa organizacijama EU sprovode mnogobrojne aktivnosti, od zapošljavanja i socijalne kohezije do osnaživanja identiteta „građani na Evrope“.

„Iako su institucije Vlade u protekloj deceniji znatno unapredile svoju komunikaciju i saradnju sa građanskim sektorom, izuzetno je važno napraviti nove korake ka izgradnji kapaciteta čitavog sistema kako bi se postiglo uključivanje u taj sistem svih onih glasova koji predstavljaju interese građana Srbije.“

Ivana Ćirković, bivša direktorka Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom

PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA

Zahvaljujući finansijskoj podršci EU, Kancelarija je ostvarila značajne rezultate u osnaživanju aktivnosti javne administracije i promovišanju saradnje države i civilnog društva.

ANALIZE PROPISA U KOJIMA JE UČESTVOVALA KANCELARIJA:

- Standardi saradnje OCD i javne uprave
- Analiza zakonskog okvira u vezi sa OCD u Srbiji – Zakon o volontiranju (2010), Zakon o javnim nabavkama (2012), Zakon o zaštiti potrošača (2014), Zakon o objavljivanju zakona i drugih propisa i akata (2013), Poslovnik Vlade Republike Srbije, Poslovnik Narodne skupštine Republike Srbije
- Analiza fiskalnih i finansijskih propisa važnih za funkcionisanje OCD u Srbiji – Zakon o porezu na dodatu vrednost (2012), Zakon o porezu na dohodak građana (2012), izmene Zakona o porezu na dobit pravnih lica (2013), Zakon o porezu na imovinu (2013), Zakon o računovodstvu, Zakon o reviziji (2013), Zakon o igrama na sreću (2011)

Kancelarija je unapredila zakonski i regulatorni okvir za razvoj civilnog društva u Srbiji, u sklopu sveobuhvatnih zakonskih reformi i reformi javne uprave. Najveći deo aktivnosti koje je Kancelarija sprovela bio je posvećen predlozima izmena akata čiji je cilj stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva. Dodatno, u okviru projekta izrađene su „Analiza mehanizama i metoda saradnje državnih i javnih institucija sa organizacijama civilnog društva“ i „Smernice za uključivanje civilnog društva u proces donošenja propisa u Srbiji“. Izrada Smernica dobila je izuzetnu pohvalu u rezoluciji Evropskog parlamenta iz marta 2015. Ovaj dokument uspostavlja principe i opšte kriterijume za saradnju javnog i civilnog sektora. Predstavnici preko sto lokalnih samouprava učestvovali su u obukama i aktivnostima koje je organizovala Kancelarija i dali su važan doprinos izradi Smernica.

ZAJEDNIČKA VIZIJA – PRVA NACIONALNA STRATEGIJA ZA PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA U REPUBLICI SRBIJI

Ključna aktivnost u okviru EU projekta podrške Kancelariji bila je priprema prve Nacionalne strategije za podsticajno okruženje za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period 2015–2019. Nacionalna strategija nastala je kao rezultat kompleksnih diskusija Vlade i civilnog društva, uz podršku Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. Ova strategija predstavlja okvir, prvi takve vrste, čiji je cilj jača veza između

javnog i građanskog sektora, a nastala je u duhu osnovnih građanskih vrednosti učešća i kreiranja javnih politika. U procesu konsultacija učestvovao je široki dijapazon aktera. Konsultacije su počele u februaru 2014. godine i preko 600 organizacija civilnog društva dale su ključni doprinos izradi Strategije. Kancelarija je primenila open space metod i pozvala OCD da identifikuju njene prioritete. OCD su identifikovale pet prioriternih oblasti:

Civilno društvo ima jednu od ključnih uloga u razvoju Republike Srbije. Naime, ono ne samo što podstiče demokratizaciju i samoorganizaciju društva, već i podržava i kontroliše državu u reformskim procesima koje ona sprovodi. U Srbiji je 2015. godine bilo preko 26.000 organizacija civilnog društva registrovanih u Agenciji za privredne registre (APR). Od ovog broja, najviše je udruženja, a manji broj predstavljaju fondacije i zadužbine. Civilno društvo u Srbiji je relativno mlado, pošto je najveći broj udruženja, fondacija i zadužbina osnovan nakon 2000. godine. Ipak, Srbija ima dugu tradiciju filantropije i filantropskog angažmana zadužbina: neka od udruženja i neke od najuticajnijih zadužbina u Srbiji osnovani su još u 19. veku.

institucionalni i zakonski okvir za saradnju javnog i civilnog sektora; finansijsku održivost civilnog društva; ulogu civilnog društva u socioekonomskom razvoju; ulogu civilnog društva u neformalnom obrazovanju; i ulogu civilnog društva u EU integracijama. Dodatni komentari i sugestije civilnog društva dobijeni su preko otvorene veb platforme i tokom mnogobrojnih sastanaka organizovanih na lokalnom i nacionalnom nivou. Ovi komentari sortirani su po tematskim grupama i uvršteni u pet navedenih prioritetnih oblasti. Strategija sadrži i prateći Akcioni plan, Plan praćenja i evaluacije i Studiju početnog stanja koja ilustruje osnovne karakteristike

organizacija civilnog društva u Srbiji i saradnje državnih organa i OCD u oblastima koje pokriva Strategija.

Opsežne konsultacije vršene tokom perioda od godinu i po dana, u okviru izrade Strategije, obuhvatile su diskusije sa predstavnicima civilnog društva, lokalnih samouprava, resornih ministarstava, medija i šire javnosti. Na taj način, izrada Strategije kroz inkluzivni i participatorni proces postavlja temelje osnovnih principa koje Strategija promovise – inkluzivno i participatorno društvo – što je strateški cilj koji je Vlada Republike Srbije postavila na putu ka integraciji u Evropsku uniju.

RASPORED SASTANAKA ZA BOLJE DRUŠTVO

Konsultativni sastanci u organizaciji Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom

TRANSPARENTNO FINANSIRANJE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

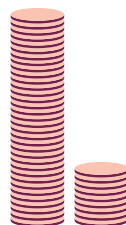
Radi podizanja nivoa transparentnosti finansiranja OCD iz javnih sredstava, Kancelarija je 2011. godine otpočela sa izradom Godišnjeg izveštaja o budžetskim izdacima za udruženja i druge organizacije civilnog društva u Srbiji. Od tada, redovni godišnji izveštaji objedinjavaju finansijske izveštaje koje dostavljaju ministarstva i druge službe Vlade sa nacionalnog i lokalnog nivoa. Izveštaji pokazuju ukupne iznose planiranih i utrošenih sredstava za podršku udruženjima i drugim organizacijama civilnog društva iz javnog budžeta. Ovi izveštaji takođe pružaju i pregled procedura koje se koriste za dodelu sredstava i načina na koji se vrši praćenje rezultata podržanih programa i projekata,

i sadrže podatke o svim podržanim projektima, kao i o udruženjima i drugim OCD kojima je podrška odobrena. Dodatno, godišnji izveštaji pružaju podatke i o oblastima u kojima se realizuju odobreni programi i projekti, o njihovim korisnicima, kao i o teritorijalnoj rasprostranjenosti finansiranih programa i projekata.

Redovni godišnji izveštaj predstavlja jedan od ključnih izveštaja Kancelarije, kao i Vlade u celini, pošto redovno pruža informacije o trendovima i tipovima aktivnosti podržanih javnim budžetom. Kao takav, ovaj izveštaj predstavlja vodeću aktivnost srpske Vlade usmerenu na postizanje transparentnosti.

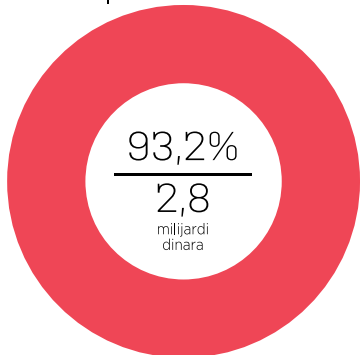
● republički organi

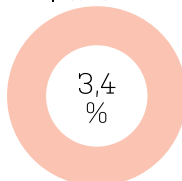
3.052.736.657 RSD

2011.

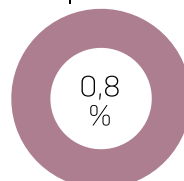
481 | dotacije nevladinim
organizacijama

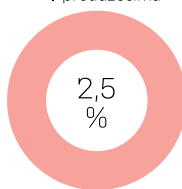
472 | naknada
za socijalnu
zaštitu

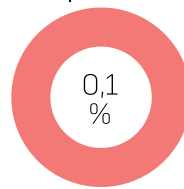
424 | specijalizovane
usluge

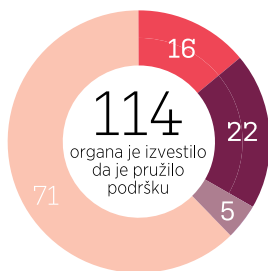

451 | subvencije javnim
nefinansijskim
preduzećima

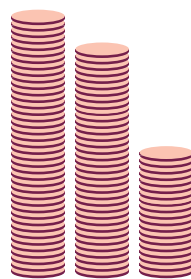

423 | usluge
po ugovoru

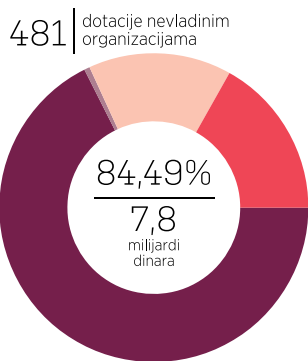

- organi lokalnih samouprava
- organi uprava gradova Beograda, Novog Sada i Niša
- republički organi
- organi AP Vojvodine

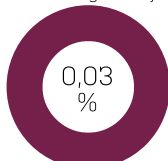

2012

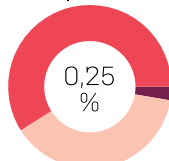
8.629.788.784 RSD

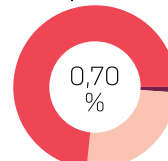
462 | dotacije međunarodnim organizacijama

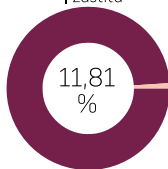
424 | specijalizovane usluge

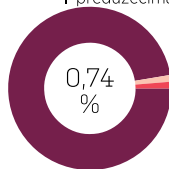
423 | usluge po ugovoru

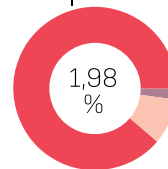
472 | naknada za socijalnu zaštitu

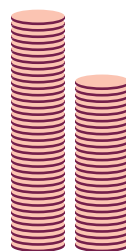
451 | subvencije javnim nefinansijskim preduzećima

ostalo

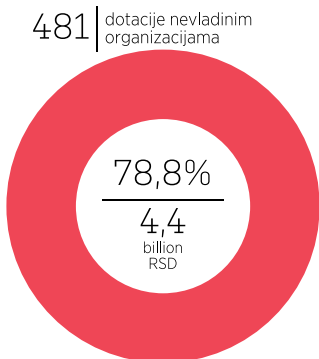

- republički organi

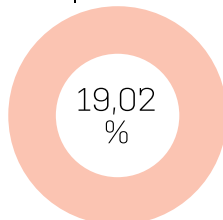

2013.

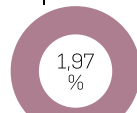
5.608.538.446 RSD

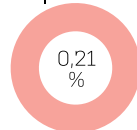
472 | naknada za socijalnu zaštitu

424 | specijalizovane usluge

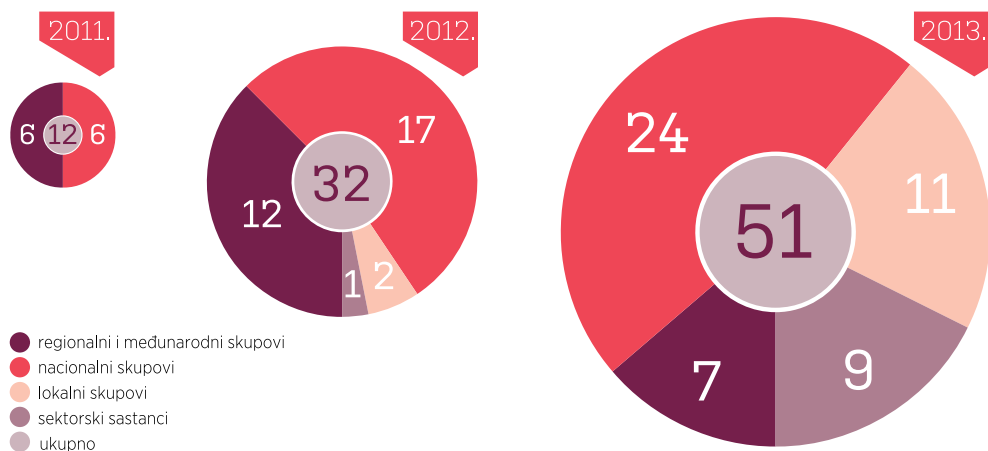
423 | usluge po ugovoru

IZGRADNJA KAPACITETA – KONFERENCIJE, SEMINARI, RADIONICE I SASTANCI

U protekle tri godine, Kancelarija je dobila podršku da organizuje seriju okupljanja, konferencija, obuka, panela, konsultacija, sektorskih sastanaka, regionalnih konferencija i studijskih putovanja. Na ovim okupljanjima učestvovali su predstavnici državnih institucija i

OCD, i partneri i saradnici iz Srbije, kao i iz drugih zemalja regiona Zapadnog Balkana i Evrope. Radi podizanja savetodavnog kapaciteta zaposlenih u Kancelariji, organizovana su studijska putovanja u Hrvatsku, Poljsku, Švedsku i Estoniju.

MILENA BANOVIĆ,
VRŠILAC DUŽNOSTI
DIREKTORA KANCELARIJE
ZA SARADNJU SA CIVILNIM
DRUŠTVOM I ŠEF ODSEKA ZA
PLANIRANJE I STVARANJE
PODSTICAJNOG OKRUŽENJA
ZA RAZVOJ CIVILNOG
DRUŠTVA

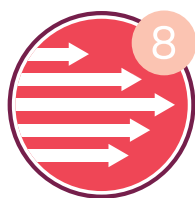

„Od svog osnivanja, Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom ostvarila je opipljive rezultate u svim aspektima svog rada: unapređenje podsticajnog okruženja za održivi razvoj civilnog društva – od pokretanja izmena zakona i podzakonskih akata, učešća u radnim grupama za izradu regulative, aktivne saradnje u izradi i praćenju sprovođenja nacionalnih strategija, preko pripreme godišnjih izveštaja o finansiranju OCD iz nacionalnog i lokalnih budžeta, organizacije redovnih sektorskih sastanaka za predstavnike organizacija civilnog društva i donosioce odluka, do ostvarivanja saradnje sa vladinim institucijama na Zapadnom Balkanu, unapređenja kapaciteta srpskih OCD u procesu pristupanja EU, kao i jačanja podrške razvoju korporativne filantropije u Srbiji. Za ovaj uspeh, velikim delom zaslužna je ekspertiza koju je obezbedio EU projekat podrške Kancelariji, kao i kontinuirani rad na podizanju kapaciteta zaposlenih u Kancelariji.“

PREGOVORI O PRISTUPANJU EVROPSKOJ UNIJI

Na osnovu Odluke o osnivanju Koordinacionog tela za proces pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji, Kancelarija učestvuje u radu Saveta Koordinacionog tela i član je deset pregovaračkih grupa. Uz podršku projekta EU „Podrška Kancelariji za saradnju sa civilnim društvom“, Kancelarija je organizovala

obuke čiji je cilj podizanje kapaciteta OCD u vezi sa procesom pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji, preko sektorskih organizacija civilnog društva (SEKO). U toku trajanja projekta, ove obuke pohađalo je 284 učesnika iz 241 organizacije civilnog društva.

8

Pregovaračka grupa
za konkurenciju

23

Pregovaračka grupa
za pravosuđe
i osnovna prava

10

Pregovaračka grupa
za informaciono
društvo i medije

24

Pregovaračka grupa
za pravdu, slobodu
i bezbednost

11

Pregovaračka grupa
za poljoprivredu
i ruralni razvoj

26

Pregovaračka grupa
za obrazovanje i kulturu

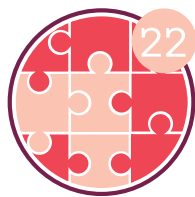
19

Pregovaračka grupa
za socijalnu politiku
i zapošljavanje

27

Pregovaračka grupa
za životnu sredinu

22

Pregovaračka grupa
za regionalnu politiku
i koordinaciju strukturnih
instrumenata

28

Pregovaračka grupa
za zaštitu potrošača
i zaštitu zdravlja

broj poglavlja #

ODNOSI SA JAVNOŠĆU I KOMUNIKACIJA

U ostvarenju mandata Kancelarije, od ključne je važnosti komunikacija koju ostvaruje sa javnošću. Principi koje Kancelarija primenjuje u radu sa različitim akterima su transparentnost,

dostupnost, spremnost na saradnju sa svim sektorima, kontinuirano učenje i razvoj kapaciteta. Brzina odgovora na upite i tačnost informacija osnovni su moto komunikacije.

www.civilnodrustvo.gov.rs

CP SR EN

1.09.2012. - 31.12.2012.

GORDANA BEKČIĆ PJEŠČIĆ,
SAMOSTALNI SAVETNIK ZA PLANIRANJE KOMUNIKACIJE
I PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI U KANCELARIJI ZA SARADNJU
SA CIVILNIM DRUŠTVOM

„Vidljivost Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom znatno je porasla tokom poslednje tri godine zbog stalnog ulaganja EU projekta u naše komunikacijske kapacitete i znanje. Ovo je takođe učinilo Kancelariju drugačijom u odnosu na druge državne institucije i organe, koji najčešće izbegavaju medijsku pažnju. Osnovni faktor ovog uspeha bila je izrada Strategije komunikacije i Plana komunikacija za period 2013–2015. U isto vreme, ja sam dobijala podršku od strane projekta kako bi Kancelarija bila stalno vidljiva u tradicionalnim i društvenim medijima, što je bilo od ključne važnosti za moj lični profesionalni razvoj.“

EU PODRŠKA ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA U REPUBLICI SRBIJI

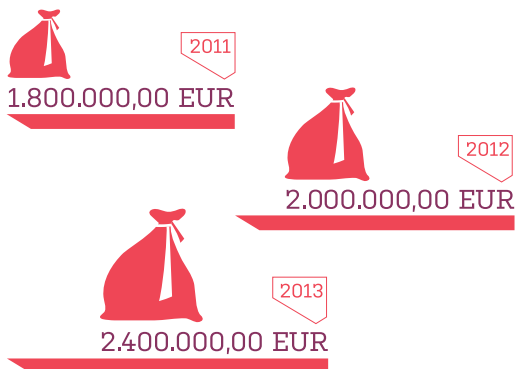
Dvostrani pristup projekta EU takođe je podrazumevao i podršku Delegaciji Evropske unije u Srbiji u upravljanju i praćenju grantova dodeljenih organizacijama civilnog društva preko Programa podrške civilnom društvu za period 2011–2013.

Program podrške civilnom društvu (Civil Society Facility (CSF)) uspostavljen je 2008. godine sa sveobuhvatnim ciljem da „pruži podršku i doprinese učvršćivanju demokratskih vrednosti i struktura, ljudskih prava, socijalne inkluzije i vladavine prava, podržavajući proces EU integracija u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u EU“. Program je definisan da ostvari tri osnovna cilja:

- veću korist civilnom društvu od nacionalnog zakonskog i finansijskog okvira i od unapređenog dijaloga sa državnim institucijama;
- veću posvećenost i kapacitet mreža OCD da daju glas građanima i da utiču na proces reforme javnog sektora kroz analize, praćenje i zagovaranje; i
- poboljšani pristup finansijskim sredstvima, nefinansijskoj pomoći ili ekspertizi od strane dobro uspostavljenih OCD ili mreža OCD za male organizacije (grass-roots) i građanske inicijative.

Sredstvima iz Programa podrške civilnom društvu podržano je preko 60 projekata u periodu između 2011. i 2013. godine. Tematski, ovi projekti su se odnosili na principe dobrog upravljanja i antikorupciju, i osnaživanje međukulturnog dijaloga i lokalnih kapaciteta i inicijativa.

Ukupan iznos grantova u okviru Programa podrške civilnom društvu u Republici Srbiji u periodu 2011–2013 godine

Svi podržani projekti doprineli su daljem razvoju civilnog društva u Srbiji i rezultirali su brojnim i raznovrsnim inicijativama koje su u velikoj meri koristile i građanima i državnim institucijama. Zbog ograničenja u smislu prostora, na narednim stranama predstavljamo neke od izabranih projekata.

DAH TEATAR PROJEKAT „FOKUS“ – ZA KULTURU U SRBIJI

Projekat „Fokus“ koji su realizovali „Dah Teatar“ i „Grupa 484“ osmišljen je kao podrška lokalnim umetničkim grupama i građanskim inicijativama koje promovišu interkulturni dijalog i neguju demokratske vrednosti u svom okruženju.

Projekat je realizovan na nekoliko nivoa. „Dah Teatar“ i „Grupa 484“ podržali su devet lokalnih kampanja koje promovišu saradnju i toleranciju. Pozivu „Akcija: Reanimacija“, kako je nazvan ovaj segment projekta, odazvale su se aktivističke organizacije iz Sjenice, Kosjerića, Užica, Kruševca, Vranja i Novog Pazara.

Podrškom „Alternativnom centru za devojke“ u Kruševcu omogućena je organizacija „Festivala srednjoškolskih performansa posvećenih miru“. Istovremeno, u četiri srednje škole u tom gradu, 35 mladih i 10 njihovih profesora učestvovalo je u edukativnom programu koji ističe ulogu angažovanog teatra u uspostavljanju interkulturnog dijaloga. Neki od projekata koji su dobili podršku u okviru projekta „Fokus“, skreću pažnju na nedostatak kulturne raznolikosti ili nepostojanje alternativne kulturne scene u gradovima poput Vranja. Na sličan način, alternativni izraz traže i mladi u Užicu koji su izabrali džez, bluz i rok kao sredstvo da izraze svoje stavove o društvu u kojem žive. Projekat koji je podržan u Novom Pazaru omogućio je grupi od oko 30 tinejdžera da kroz fotografiju prikažu svoj pogled na svet koji ih okružuje i da ukažu na tipična mesta svog socijalnog miljea. Procenjuje se da je oko 8.000 ljudi bilo uključeno u osam lokalnih kampanja podržanih u okviru projekta „Fokus“.

Projekti su praćeni javnim debatama na kojima su učestvovali i predstavnici lokalnih samouprava, a u nekim mestima organizovane su i književne tribine na kojima su učestvovali mladi, lokalni autori, ali i oni već poznati kao što je dobitnik „Ninove“ nagrade

David Albahari. Njegov razgovor sa mladima u kojem je govorio o važnosti književnosti za kritičko mišljenje, prepoznavanje univerzalnih vrednosti i širinu duha novinar lokalnih novina „Vranjske“ opisao je rečima: „Nikada nisam video nešto toliko uzbuđujuće kao ovo. Očekivao sam klasičan literarni događaj gde pisac okružen kritičarima monotono prepričava šta je hteo da kaže. Ali, umesto toga, video sam mlade ljude koji imaju inicijativu i sposobnost da organizuju divan događaj.“

„Dah Teatar“ i „Grupa 484“ objavili su i dve nove publikacije u kojima se nastavlja narativ o snazi dramskog i literarnog teksta u procesu jačanja interkulturnog dijaloga. Magazin „Tekstura“ namenjen je nastavnicima, profesorima umetničkih predmeta i bibliotekarima u školama. A zbirka „Mala kutija“ namenjena đacima, sadrži pet autorskih dela pisaca koji su poreklom iz Srbije ali sada žive u drugim zemljama, odakle svedoče o različitim kulturama, prilagođavanju i svojim imigrantskim iskustvima.

U januaru 2014. godine „Dah Teatar“ je organizovao i dvodnevnu diskusiju „Između obrazovanja i kulture: 45 minuta za alternativnu scenu“. Više od 70 učesnika govorilo je o značaju kulture i obrazovanja u inicijativama koje promovišu ljudska prava i interkulturni dijalog, i razvijaju osetljivost za potrebe manjinskih i ugroženih socijalnih grupa.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu, na temu „Građanske inicijative i izgradnja kapaciteta“.

Izvođenje predstave o društvenoj istoriji Užice "Nevidljivi grad", nastup u autobusu na liniji Užice - Zlatibor, foto Dah teatar

FONDACIJA NIŠVIL JAZZ: MULTIKULTURALNI IZRAZ

Međunarodni džez festival u Nišu osnovan je pre više od trideset godina i postao je jedan od najznačajnijih muzičkih festivala koji se organizuju u Srbiji. Popularnost te manifestacije, koja svake godine u Niš dovede desetine izvođača iz celog sveta i stotine posetilaca, poslužila je Fondaciji „Nišvil“ za pokretanje projekta koji tajne džeza otkriva mladim muzičarima sa juga Srbije, jačajući pri tome njihove međusobne odnose, i uspostavljajući kulturni dijalog i toleranciju.

U saradnji sa Muzičkom školom iz Niša i Muzičkom školom „Stanislaw Binički“ iz Leskovca, Fondacija „Nišvil“ povezala je oko 60 mladih ljudi da zajedničkim koncertima, istovremeno održanim u šest gradova, obeleže „Međunarodni dan džez muzike“. Koncerti su održani u Bujanovcu, Leskovcu, Nišu, Vranju, Vladičinom Hanu i Bosilegradu, gradovima koje naseljavaju pripadnici različitih zajednica – Srbi, Albanci, Romi i Bugari. Osim muziciranja mladima su omogućeni i druženje i razgovor o drugim aktuelnim temama ili onima iz svakodnevnog života. Događaj je bio više od muzičke saradnje, svojevrsna potvrda da umetnost pospešuje komunikaciju među ljudima i prevladava kulturne, verske i druge razlike. Okupljanje mladih muzičara u Nišu bila je prilika da se akcentuje kulturna raznolikost juga Srbije, čijem bogatstvu doprinose originalni uticaji sve četiri navedene zajednice. Takav pristup, po oceni autora projekta, treba da ojača otpor svakom obliku diskriminacije zasnovane na etničkoj pripadnosti.

Interesovanje mladih muzičara za projekat prevazišlo je očekivanja organizatora jer ih je umesto 45, u programima učestvovalo dvostruko više. Prema procenama Fondacije „Nišvil“, više hiljada ljudi slušalo je koncerte i učestvovalo u pratećim sadržajima. Lokalne vlasti u svih šest gradova podržale su realizaciju projekta. A od 2014. godine, zahvaljujući

projektu Fondacije „Nišvil“, omladinska scena postala je sastavni deo čuvenog „Džez festivala“ u Nišu pa će nastupi i saradnja mladih umetnika biti nastavljeni i u budućnosti. Tokom trajanja projekta uspostavljena je „Srpska džez omladina“, mreža koja bi trebalo da trajnije poveže mlade muzičare uz kontinuiranu podršku Fondacije „Nišvil“ i muzičkih škola iz Niša i Leskovca.

Muzička saradnja mladih sa juga Srbije zainteresovala je brojne medije a njihovo muziciranje i zajedničko obeležavanje „Međunarodnog dana džez muzike“ zabeleženo je u dokumentarnom filmu „Iza kulisa“ koji je emitovan na devet regionalnih i jednoj nacionalnoj televiziji.

Koncert na Youth stage-u Nisville festivala u Nišu.
foto Miloš Stojanović-Shime

Informacije o projektu mogu se naći na veb-adresi www.omladinskajazzmreza.com koja će poslužiti i za uspostavljanje omladinske džez mreže čija je registracija u toku. DVD izdat za šest zajedničkih koncerata koji su održani povodom „Međunarodnog dana džez muzike“, štampan je u 1.000 primeraka a prateća publikacija pojavila se na pet jezika – srpskom, albanskom, bugarskom i romskom, kao i na engleskom jeziku.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Kulturološka raznolikost“.

GRUPA 484 PROACTION – ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE TRAŽILACA AZILA I DECE BEZ PRATNJE U MIGRACIJAMA

U skladu sa svojim višedecenijskim angažmanom u pomaganju izbeglim i raseljenim licima a sada i migrantima, „Grupa 484“ pokrenula je projekat čiji je cilj jačanje vladavine zakona i poštovanje ljudskih prava u slučajevima koji se odnose na migrante i tražioce azila u Srbiji, a naročito u slučajevima koji uključuju decu migrante koji na taj put kreću bez roditeljske pratnje.

Imajući u vidu značajnu ulogu koju u zbrinjavanju migranata i borbi za poštovanje njihovih prava imaju organizacije civilnog društva, „Grupa 484“ sprovedla je projekat kojim bi bili ojačani njihova sposobnost i kapaciteti da štite migrante i sprečavaju diskriminaciju i kršenje njihovih prava. Podrška je pružana dvostruko, najpre za delovanje na terenu odnosno otkrivanje slučajeva diskriminacije, pružanjem pravne pomoći migrantima i azilantima, uključujući i one koji se nađu u pritvoru i deci bez roditeljske pratnje. Drugi nivo je obuka aktivista organizacija civilnog društva da prate promene u zakonodavstvu i praksu pred domaćim sudovima u slučajevima migranata. Na ovaj način u mrežu organizacija koje se stručno bave pitanjem migranata umreženo je preko 60 organizacija civilnog društva.

„Grupa 484“ i partnerske organizacije pružile su usluge u više od 2.000 slučajeva diskriminacije, pri čemu se oko 100 slučajeva odnosilo na decu. Tokom realizacije projekta konstatovano je da se prava tražioca azila i migranata, uključujući i decu, krše svakodnevno iako zakonodavstvo u Srbiji, pre svega Zakon o azilu, precizno definiše obaveze državnih organa i nadležnih službi. Pojavni oblici uskraćivanja prava su različiti i počinju od trenutka ulaska migranata u zemlju da bi se nastavili tokom

pravne procedure traženja azila i čekanja odgovora na taj zahtev.

Radi boljeg odgovora na izazove migrantske krize omogućena je obuka za 80 zaposlenih u institucijama koje su nadležne za pitanja migranata i azilanata. U zajedničkoj obuci učestvovali su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno službi nadležnih za kontrolu granica, sprečavanje trgovine ljudima i pitanja azila. Osim njih prisustvovali su i predstavnici Komisije za azil, pravosuđa, Komesarijata za izbeglice, Ministarstva pravde, Ministarstva rada i socijalne zaštite, Ministarstva zdravlja, ombudsman i zaštitnica ravnopravnosti.

Socijalna podrška tražiocima azila u centru u Krnjači i Bogovađi.
foto Grupa 484

Kako bi se sprečio otpor lokalnih sredina prema migrantima i netolerancija koja je, kao u slučaju grada Mladenovca, dolazila od predstavnika lokalne samouprave, u projekat zaštite migranata i tražilaca azila uključeno je i 40 predstavnika lokalnih samouprava. Istovremeno je pokrenuta i kampanja okrenuta građanima, naročito onima iz gradova u kojima se nalaze centri za smeštaj migranata. Cilj akcije, kojom je obuhvaćeno oko 10 hiljada ljudi, bio je da se promeni statistika koja kaže da 40 odsto žitelja mesta u koja se smeštaju migranti tu činjenicu smatra uznemirujućom.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2013. godinu, na temu „Antidiskriminacija“.

Mali grad Lebane, na jugu Srbije, u medijskim izveštajima najčešće se pominje kao mesto velikog siromaštva i slabe razvijenosti. Ipak, angažman Fondacije „Trag“ u ovom gradiću pokazao je da njegovim žiteljima, uprkos malim zaradama i teškom životu, ne nedostaje entuzijazma za akciju niti ekološke svesti. Ekološko društvo „Zelena stopa“ iz Lebane jedna je od 35 aktivističkih organizacija čije je aktivnosti podržala Fondacija „Trag“ u okviru projekta vrednog 100 hiljada evra.

Donacija od 2.958 evra omogućila je aktivistima „Zelene stope“ da u Lebanu izgrade parkirališta za bicikle, koji su promovisani kao ekološko prevozno sredstvo pogodno za kretanje u ovom malom gradu. Ovu lokalnu inicijativu podržali su i organi lokalne samouprave, đaci i profesori lokalne tehničke škole „Vožd Karađorđe“, pa čak i više lokalnih preduzetnika. Uspeh projekta omogućio je organizaciji „Zelena stopa“ prepoznatljivost, što joj je ubrzo donelo i sredstva iz lokalnog budžeta namenjena organizacijama civilnog društva.

Fondacija „Trag“ podržala je i rad drugih aktivističkih organizacija iz 29 gradova u Srbiji, koje sprovode lokalne inicijative i rešavaju pitanja od opšteg interesa. Procenjuje se da je gotovo 9.000 žitelja uključenih opština učestvovalo u ovim projektima. Neki od njih podrazumevaju renoviranje javnih prostora, sponzorisanje programa iz kulture i umetnosti i interkulturalne saradnje, kao i podršku ekološkim projektima i projektima socijalne inkluzije marginalizovanih grupa.

Fondacija „Trag“ podržala je lokalne ekološke projekte u Beogradu, Bačkom Monoštoru, Krupnju, Prokuplju, Prijepolju i Nišu. U Bajinoj Bašti na zapadu Srbije, podršku je dobio „Forum žena“ koji pomaže u osnaživanju sredovečnih, nezaposlenih sugrađanki, dok je u Valjevu

finansirana lokalna inicijativa za izgradnju skejt parka za ljubitelje ekstremnih sportova. Neformalna grupa „Vesnina deca“ iz Pančeva dobila je podršku za projekat upoznavanja i zbližavanja mladih Srba, Mađara, Slovaka i Rumuna kroz razgovor i edukaciju o njihovim običajima, tradiciji i kulturnom nasleđu.

Aktivnosti ovih 35 aktivističkih organizacija čiji je rad podržala Fondacija „Trag“ predstavljene su na Sajmu organizacija civilnog društva u Beogradu, u februaru 2014. godine. Ocenjujući rad organizacija na terenu Tanja Bjelanović, direktorka za fondove i komunikacije Fondacije „Trag“, rekla je da oni „rade konkretne stvari koje daju konkretne rezultate; ti naponi jačaju naše društvo i zemlju“. Kao poseban kvalitet projekta navedena je činjenica da su se među podržanim aktivističkim organizacijama pojavile i mnoge iz malih gradova u Srbiji. Tokom realizacije projekta uočeni su i novi trendovi unutar zajednice aktivističkih organizacija koje se sve češće povezuju sa sličnim organizacijama u zemlji i u regionu, kao i na nivou Evropske unije. To naročito važi za one organizacije koje se bave ekologijom ili ekstremnim sportovima, i drugim temama koje pre svega zaokupljaju mladu populaciju.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu, na temu „Građanske inicijative i izgradnja kapaciteta“.

Novosadska biciklistička inicijativa,
foto Trag fondacija

TRANSPARENTNOST SRBIJA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I EFIKASNOSTI JAVNE ADMINISTRACIJE U ČETIRI OBLASTI

Jedna od primarnih misija nevladine organizacije „Transparentnost Srbija“ je jačanje vladavine zakona i transparentnost u radu državne administracije i javnih ustanova u cilju poboljšanja kvaliteta usluga koje pružaju građanima. Sprovođenje projekta čiji je cilj bio da proveri koliko državne ustanove poštuju zakonsku obavezu da objavljuju podatke o svom radu, teklo je na četiri nivoa. „Transparentnost Srbija“ istraživala je do koje mere su podaci o radu državnih organa dostupni građanima; pratila je da li usvajanju zakona prethode javne rasprave i kako se sprovede javne nabavke, a naročito javno-privatna partnerstva.

Analizom rada 35 državnih organa ustanovljeno je da su, uprkos problemima koji i dalje postoje, primetna i poboljšanja: državne institucije počele su da objavljuju podatke o svojim aktivnostima u „Informatoru o radu“, za čije se uvođenje zalagala „Transparentnost Srbija“. Na osnovu sprovedenog monitoringa zaključeno je da je povećan broj javnih rasprava koje su prethodile usvajanju zakona, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou.

„Transparentnost Srbija“ analizirala je i na koji način su sprovedene 23 javne nabavke a neregularnost je primećena u dva slučaja. U oba navedena slučaja državne ustanove (Termoelektrana „Nikola Tesla“ i ustanova „Apotheke Beograd“) ispravile su nepravilnosti na koje im je ukazano tokom monitoringa.

Najznačajniji segment projekta je monitoring javno-privatnih partnerstava, prva takva analiza koja je do sada izvršena. Reč je o vidu investicione aktivnosti koja je

i dalje nepoznanica u Srbiji iako je zakon kojim je omogućena usvojen 2011. godine. Analizirajući 12 slučajeva „Transparentnost Srbija“ uočila je da su najveći projekti javno-privatnog partnerstva, kao i neke javne nabavke, sprovedeni na osnovu međudržavnih ugovora, pa se na njih ne primenjuje nacionalno zakonodavstvo niti mere za suzbijanje korupcije.

Ta ocena odnosi se i na javno-privatno partnerstvo za izgradnju projekta „Beograd na vodi“. „Transparentnost Srbija“ je aktivno učestvovala i u javnim raspravama o svim predloženim zakonskim rešenjima i urbanističkim planovima koji su usvojeni kako bi se omogućila izgradnja stambeno-poslovnog kompleksa na obali reke Save. Takav angažman skrenuo je pažnju javnosti i pokrenuo široku raspravu o pravnim aspektima i ekonomskoj isplativosti ovog modela investiranja.

Projekat jačanja kapaciteta i efikasnosti administracije sproveden je uz dobru saradnju sa predstavnicima javne uprave čiji je rad bio predmet monitoringa, ali i sa predstavnicima relevantnih nezavisnih kontrolnih tela – poverenikom za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Kancelarijom za javne nabavke, aktivistima organizacija civilnog društva i medijima.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Reforma javne uprave“.

Nadzor u javnim nabavkama,
foto Aleksandar Đekić

ASOCIJACIJA NEZAVISNIH ELEKTRONSKIH MEDIJA – ANEM ILUSTROVANI REČNIK KORUPCIJE

Prema istraživanju koje svake godine sprovodi međunarodna organizacija Transparency International Srbija se svrstava u zemlje sa veoma rasprostranjenom korupcijom. To pokazuju i rezultati ankete koji su osnova za utvrđivanje Indeksa percepcije korupcije, a po kojem je u 2014. godini Srbija svrstana na 78. mesto na tabeli koju čini 175 država. Problem korupcije uočavaju kako državni organi tako i organizacije civilnog društva.

Asocijacija nezavisnih elektronskih medija, koja okuplja radio i televizijske stanice iz cele Srbije, uočila je potrebu da se za bolje razumevanje problema korupcije obuče građani ali i novinari koji o tom fenomenu izveštavaju. Osnovni pojmovi iz te oblasti sakupljeni su i objašnjeni u „Ilustrovanom rečniku korupcije“.

U rečniku je objašnjeno 26 termina bitnih za razumevanje fenomena korupcije. Uz konsultacije sa stručnjacima Agencije za borbu protiv korupcije, publikacija definiše značenje termina poput „mita“, „nepotizma“, „gomilanja funkcija“, „imovinskih karata“ i sl. Rečnik daje i definiciju borbe protiv korupcije i podseća na nadležnosti Agencije za borbu protiv korupcije, ali i na značaj kontrole i transparentnosti delovanja institucija u borbi protiv korupcije.

Paralelno sa izradom rečnika, saradnici ANEM angažovani na projektu sastavili su i elektronski vodič za novinare koji bi trebalo da im olakša svakodnevni rad na istraživanju i razotkrivanju korupcije. Vodič ukazuje na zakone bitne za oblast borbe protiv korupcije, pojašnjava ključne pravne termine, a posebno skreće pažnju na važnost monitoringa finansiranja političkih stranaka i potrebu kontrole svih primanja i poklona kreatorima javnih politika radi sprečavanja nedozvoljenih

uticaja. Kao i sam rečnik, i elektronski vodič dostupan je na veb-stranici ANEM, u verziji na engleskom i srpskom jeziku. Elektronska verzija rečnika nalazi se i na zvaničnom sajtu Agencije za borbu protiv korupcije.

Treći nivo projekta ANEM bilo je snimanje 21 radijske i televizijske emisije, svojevrsne audio-vizuelne ilustracije rečnika, na kojoj je radilo 17 novinara uz stručni savet eksperata. Serijal, koji je emitovan na 40 radio-stanica i 25 televizija – članica mreže ANEM, predstavlja skup priča iz cele zemlje koje ukazuju na različite pojavne oblike korupcije na različitim nivoima javne delatnosti. Novinari su istraživali davanje mita u Požarevcu, nepotizam u Nišu, slučaj „uzbunjivača“ u Bojniku, zloupotrebu službenih ovlašćenja u Knjaževcu, itd. U serijalu govori 70 govornika iz 43 institucije i organizacije u kojima se korupcija javlja ili koje su zadužene za njeno suzbijanje.

U cilju veće uočljivosti projekta ANEM je kreirao i specijalni podkast „Korupcija u fokusu“ na svojoj veb-stranici, na kojem su sakupljene sve informacije o „Rečniku korupcije“, o televizijskim i radio-dokumentarcima o pojedinačnim slučajevima korupcije zabeleženim širom Srbije. Sekcija „Korupcija u fokusu“ prešla je u međuvremenu u adresu na kojoj se sakupljaju sve relevantne informacije iz Srbije i inostranstva u vezi sa korupcijom.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu, na temu „Jačanje vladavine prava“.

Okrugli sto „Ilustrovani rečnik korupcije“.
foto Medija centar Beograd

BEOGRADSKA OTVORENA ŠKOLA POJAČIVAČ LOKALNE TRANSPARENTNOSTI: UNAPREĐENJE ODGOVORNOSTI I SPREČAVANJE KORUPCIJE U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

Cilj projekta „Beogradske otvorene škole“ i njenih partnera je jačanje svesti o značaju transparentnosti u radu organa lokalne samouprave kao osnovi kontrole i sprečavanja korupcije. Projektom je obuhvaćen najveći broj gradova i opština u Srbiji, a u realizaciju se uključilo oko 50 organizacija civilnog društva.

Jedan od najvažnijih koraka u realizaciji projekta bilo je sprovođenje istraživanja o tome koliko je rad organa lokalne samouprave javan, odnosno koliko su javnosti dostupni podaci o politikama, strategijama i odlukama koje se donose a od značaja su za građane. Istraživanje je praktično bilo prikupljanje svih relevantnih dokumenata značajnih za kontrolu rada lokalnih vlasti. Istraživači su bili fokusirani na dokumentaciju o lokalnim budžetima, potrošnji, javnim nabavkama, konkursima za zapošljavanje, izveštajima inspeksijskih službi itd. Istraživači su evidentirali dokumente koji su već bili dostupni na sajtovima i u bazama lokalne samouprave. Za one koji nisu bili objavljeni tražena je pomoć Poverenika za informacije od javnog značaja ali i nadležnih organa republičke vlasti, s obzirom na činjenicu da je borba protiv korupcije jedan od prioriteta Vlade Srbije.

Baza podataka napravljena tokom istraživanja, a koja predstavlja veoma jasno stanje u 123 opštine i 23 grada u Srbiji, biće otvorena za organizacije civilnog društva, službenike lokalne samouprave, medije, građane ali i za nezavisna državna tela poput Agencije za borbu protiv korupcije. Kao sastavni deo projekta, eksperti „Beogradske otvorene škole“ i partnerskih organizacija, pripremili su i

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2013. godinu, na temu „Borba protiv korupcije“.

Savetovanje o dostupnosti informacija,
foto Sanja Naveski

priručnik koji bi svim akterima olakšao rad u kontroli rada lokalne administracije.

Osim obuke aktivista organizacija civilnog društva koji su dobili dodatna znanja za praćenje javnosti rada lokalnih vlasti, projekat je fokusiran i na jačanje kapaciteta unutar samih lokalnih samouprava i njihovo umrežavanje radi standardizacije rada i bržeg uočavanja manjkavosti u sistemu. Zbog toga je formirana „Mreža čelnika lokalnih administracija“. Ideja projekta je da, uz redovnu komunikaciju, za članove „Mreže“ bude upriličeno i posebno okupljanje – „Dan transparentnosti“ – tokom kojeg bi bili analizirani primena zakona i preporuke nadležnih organa i organizacija civilnog društva, na nivoima njihovih gradova i opština.

SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE

PORTRETI I SEĆANJA JEVREJSKE ZAJEDNICE SRBIJE PRE HOLOKAUSTA

Pre Drugog svetskog rata u Srbiji je živelo između 35 i 37 hiljada Jevreja. U pogromu tokom rata nestalo ih je 86 odsto, kažu istoričari.

Savez jevrejskih opština Srbije pokrenuo je projekat čiji je cilj da se sačuva uspomena na Jevreje i da mlađe generacije, učeći o njihovim stradanjima, razviju svest o razmerama zločina i usvoje poruku da Holokaust ne sme da se ponovi. Autori projekta insistiraju na tome da bavljenje temom kao što je Holokaust nije samo učenje o prošlosti nego i snažan doprinos izgradnji vrednosnog sistema u kojem ljudska prava zauzimaju istaknuto mesto.

U pokušaju da oživi lica ljudi koji su nastradali pre 70 godina i time priču o njihovom životu i smrti učini bližom današnjim generacijama, Savez jevrejskih opština odlučio se za sastavljanje arhive fotografija prikupljenih od potomaka i poznanika nastradalih. Te fotografije, kao svojevrsan prozor u prošlost, podsećaju na to kako su izgledali, gde su živeli, šta su studirali, čime su se bavili, kako su se zabavljali Jevreji u Srbiji u periodu od 1919. do 1942. godine. Radi prikupljanja i obrade fotografija, projektom su uspostavljeni dokumentacioni centri u Beogradu, Novom Sadu i Subotici u okviru lokalnih jevrejskih opština. U tim gradovima i njihovoj blizini živelo je najveći broj Jevreja, sve do izbijanja Drugog svetskog rata.

Sakupljene fotografije obogaćene su svedočenjima pripadnika jevrejske zajednice koji su preživeli Holokaust a kojih u Srbiji ima oko 400. Njihova sećanja oživela su ljude sa crno-belih fotografija, a u mnogim slučajevima poslužila su kao jedini izvor informacija o životima i tragičnom kraju nekih od žrtava. Istovremeno, poziv je upućen i naslednicima srpskih Jevreja (procene su da u Srbiji danas ima oko 1.000 jevrejskih

domaćinstava) da podatke o svojim precima podele sa zajednicom u kojoj žive.

Fotografije i sećanja na stradale u Holokaustu, zabeleženi kao video ili audio-materijal, povezani su u multimedijalnu izložbu čije je prikazivanje planirano u sedam većih gradova u Srbiji u kojima je pre rata živelo najveći broj Jevreja. Osim Beograda, Novog Sada i Subotice, tu su i Niš, Sombor, Šabac i Kragujevac.

Posebna ciljna grupa izložbe su mladi zbog čega je uspostavljena saradnja sa lokalnim osnovnim i srednjim školama. Za đake i nastavnike pripremljen je i edukativni program koji prati izložbu i omogućava dodatne informacije o temi. Kao osnova za edukaciju poslužile su dve knjige: „Holokaust i njegovo značenje“ i „Udžbenik o Holokaustu“, obe dostupne u Srbiji. Cilj predložene edukacije je ne samo da objasni izložbu, već i da nastavnicima i predavačima posluži kao uputstvo za pripremu đaka za susret sa izloženim materijalom. Izložbe u sedam navedenih gradova praćene su i radionicama koje podstiču razgovor sa učenicima i nastavnicima o prikazanom sadržaju, i njihovim utiscima i stavovima u vezi sa posledicama netolerancije.

Tokom celog projekta o njegovom toku izveštavano je u njuzleтеру Saveza jevrejskih opština – „Jevrejskom pregledu“, lokalnim, regionalnim i nacionalnim medijima u Srbiji.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Kulturološka raznolikost“.

Portreti i sećanja, bivši Nemački paviljon, Staro sajmište, Beograd, foto Andrea Palašti

FORUM MLADIH SA INVALIDITETOM ODRŽIVI SERVISI PODRŠKE ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Četiri organizacije – „Forum mladih sa invaliditetom“, Udruženje građana „Šansa“, „Centar za razvoj inkluzivnog društva“ i Udruženje građana „Perspektiva“ – sprovele su projekat jačanja aktivnosti civilnog društva u oblastima iz domena socijalne inkluzije. Cilj projekta je osnaživanje postojećih i stvaranje novih kapaciteta na nivou lokalnih zajednica koje se bave socijalnom zaštitom, obrazovanjem i zapošljavanjem.

Sveobuhvatna „Studija o pružaocima usluga u oblasti socijalne zaštite, obrazovanja i zapošljavanja“, koja je sprovedena u pet gradova u Srbiji (Beograd, Užice, Požarevac, Kikinda i Leskovac) kao deo ovog projekta, pokazala je da je, zbog nedostatka novca, broj usluga koje se pružaju osobama sa invaliditetom i dalje nezadovoljavajući. Takođe je ustanovljeno i da organi lokalne samouprave ne sprovode precizno definisan nadzor niti vrše evaluaciju usluga koje se pružaju. Lokalna vlast nema ni informacije o uslugama koje su neophodne niti poseduje bazu podataka potencijalnih korisnika i njihovih potreba. Osobe sa invaliditetom i dalje teško stižu do servisa koji su im potrebni, kao što se i dalje susreću sa predrasudama poslodavaca i zaposlenih u javnim službama.

Odgovarajući na nedostatke uočene tokom istraživanja, „Forum mladih sa invaliditetom“ i partneri organizovali su pet seminara čiji je cilj uspostavljanje bolje komunikacije među subjektima koji se bave pružanjem usluga iz oblasti socijalne zaštite na nivou lokalnih zajednica. Na seminarima je učestvovalo više od 70 predstavnika lokalnih vlasti, lokalnih centara za socijalni rad i zapošljavanje, medija, organizacija civilnog društva itd.

Nosioci projekta su u pet gradova finansirali aktivnosti koje su sprovele partnerske organizacije civilnog društva na lokalnom nivou. One obuhvataju i pružanje psihološko-socijalne podrške porodicama odraslih sa invaliditetom u Kikindi; osnivanje dnevnih centara za osobe sa invaliditetom u Požarevcu; podršku zapošljavanju osobama sa invaliditetom u Beogradu. U Užicu i Leskovcu ponovo su uspostavljene službe za personalnu pomoć osobama sa posebnim potrebama.

U cilju poboljšanja komunikacije, što je identifikovano kao ključni preduslov kvalitetnijeg pružanja usluga osobama sa invaliditetom, „Forum mladih sa invaliditetom“ i partneri na projektu okrenuli su se i društvenim mrežama (Facebook, Youtube, Twitter) na kojima su otvoreni nalozi i veb-stranica sa korisnim informacijama za korisnike navedenih usluga. Na adresi www.servisipodrske.info sada se mogu naći podaci o tipu usluga, adresama na kojima se pružaju, radnom vremenu pojedinih službi, cenama, kao i druge korisne informacije. Stranicu je već pregledalo oko 7.000 ljudi, a preko 1.000 se uključilo u komunikaciju putem društvenih mreža.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu, na temu „Građanske inicijative i izgradnja kapaciteta“.

Međunarodna konferencija u okviru „Zero project“, u organizaciji ESSL Fondacije, Beč, Austrija. Dodela priznanja Forumu mladih sa invaliditetom za inovativan projekat - online platformu za servise podrške za osobe sa invaliditetom - www.servisipodrske.info, foto FMI

BEOGRADSKI CENTAR ZA BEZBEDNOSNU POLITIKU A-COP: CIVILNO DRUŠTVO PROTIV KORUPCIJE U POLICIJI

Cilj projekta je povezivanje šest organizacija civilnog društva u antikorupcijsku mrežu, nazvanu A-COP, i jačanje njihovih sposobnosti da prate primenu antikorupcijskih mera u policiji. Projekat je sproveden u saradnji sa „Centrom za demokratiju i ljudska prava“ iz Toplice i „Novosadskom školom novinarstva“.

Značajni deo projekta zauzelo je sveobuhvatno istraživanje korupcije u policiji zasnovano na analizi stavova građana, i na seriji intervjua sa policajcima i predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova, policijskih sindikata i eksperata iz navedene oblasti. I ovo istraživanje učvrstilo je utisak da je neophodno ojačati antikorupcijske napore unutar policije i nadležnih institucija. Najznačajniji korak u jačanju integriteta policije je bolji rad u oblasti ljudskih resursa, jačanje službe unutrašnje kontrole, kao i jačanje autonomije policije i smanjivanje uticaja dnevne politike. Rezultati studije objavljeni su u publikaciji „Korupcija u policiji u Srbiji: slučajevi“.

Rezultati istraživanja o slučajevima korupcije u policiji predstavljeni su i u okviru šest panel diskusija koje su održane u Brusu, Prokuplju, Nišu, Majdanpeku, Zrenjaninu i Bečeju. Svakom pojedinačnom skupu prisustvovao je veći broj medija, organizacija civilnog društva i građana zainteresovanih za temu. Posebno se istakla diskusija u Brusu na kojoj je o problemima korupcije unutar svoje službe govorilo i pet policajaca a kamere su zabeležile i kako jedan od njih objašnjava 10 uzroka korupcije.

„Beogradski centar za bezbednosnu politiku“ i njegovi saradnici na projektu, želeli su da dobiju i dodatnu potvrdu zaključaka iz studije pa su organizovali šest intervjua

sa predstavnicima policijskih sindikata u Zaječaru, Kragujevcu, Vranju, Nišu, Novom Sadu i Brusu. U fokusu razgovora bila je antikorupcijska politika koja je sastavni deo razvojne strategije Ministarstva unutrašnjih poslova. Informacije dobijene tokom ovih intervjua predstavljene su u zasebnim publikacijama.

BCBP organizovao je i razgovore sa građanima u Prokuplju, Majdanpeku, Brusu, Zrenjaninu, Nišu i Bečeju kako bi se ustanovilo kako građani vide slučajeve korupcije u policiji. Tom prilikom je zaključeno da građani i dalje ne uočavaju bitnije promene u ponašanju policajaca kada je korupcija u pitanju.

Završna A-COP konferencija u Beogradu,
foto BCBP

Tokom realizacije projekta organizovan je i stručni skup na kojem su eksperti iz oblasti razgovarali sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova, te nadležnih posebnih službi – Unutrašnje kontrole, Odeljenja za ljudske resurse, Kriminalističke policije, Granične policije, kao i sa predstavnicima policijskih sindikata. Zaključci studije kao i oni sa panel diskusija i konsultacija sa građanima, policajcima i predstavnicima ministarstva, prezentovani su na konferenciji koja je održana u Beogradu u junu 2014. godine.

*Projekat je finansiran u okviru programa
„Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu,
na temu „Jačanje vladavine prava“.*

RADIONICA INTEGRACIJE ROMEO I JULIJA

Dve nevladine organizacije iz Beograda i Prištine – „Radionica integracije“ i Quendra Multimedia („Multimedijalni centar“) – izabrale su „Romea i Juliju“, tragediju Vilijema Šekspira o zaraćenim porodicama čija mržnja sprečava ljubav dvoje mladih, za prvu pozorišnu saradnju umetnika iz Srbije i sa Kosova posle 1999. godine.

Projekat je nastao na uverenju da politički sporazum vlada Beograda i Prištine, potpisan u Briselu, otvara prostor za saradnju i jačanje procesa pomirenja dva naroda ali da, baš kao u Šekspirovoj drami, dva društva ostaju podeljena neprijateljstvima i predrasudama, uprkos političkom dogovoru o normalizaciji odnosa.

Postavljanjem na scenu pozorišnog komada koji je dobro poznat i voljen u obe sredine, a u kojem se lako pronalaze asocijacije na tragične posledice mržnje i sukoba Srba i Albanaca, inicijatori projekta dijalog o prošlosti ali i budućnosti, „spuštaju“ sa najvišeg političkog nivoa da bi ga pretvorili u teme kojima se bave široki slojevi zainteresovanih građana. Insistirajući na ideji da je dijalog moguć i u naizgled nemogućim uslovima, glumci predstavu izvode na oba jezika istovremeno, pa Romeo i porodica Monteki govore albanski a Julija i Kapuleti srpski – bez simultanog prevoda.

Predstava „Romeo i Julija“ koja okuplja glumce iz Beograda, Prištine, Sombora, Sarajeva i Njujorka, premijerno je prikazana u nacionalnim teatrima u Beogradu i Prištini, a premijeru kao i po pet repriza, snažno su podržala ministarstva kulture dve zajednice.

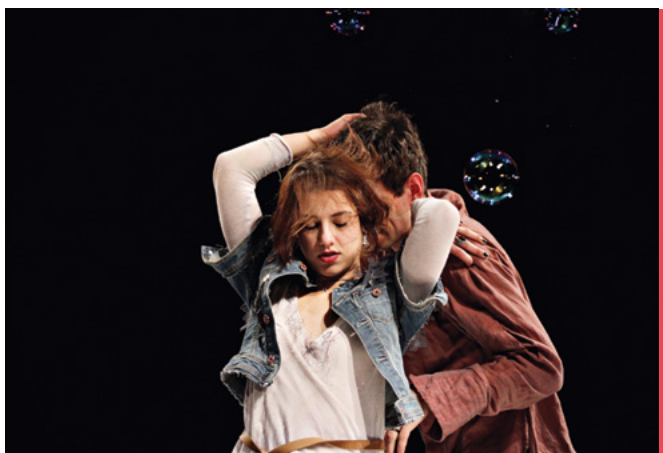
Pozorišnu predstavu pratili su razgovori o njenom nastanku, u okviru panel diskusija sa publikom i istaknutim kulturnim radnicima iz obe sredine, čime je stalno uvećavan broj ljudi

direktno uključenih u ponovno uspostavljanje prekinutog dijaloga. Reditelj predstave, istaknuti jugoslovenski glumac Predrag Manojlović, rekao je da jedna predstava ne može da popravi srpsko-albanske odnose ali može da pokrene druge ljude, ideje i procese koji dovode do rešenja i omogućavaju zajednički život.

Želeći da saradnju na predstavi ponude kao model koji će slediti i drugi umetnici, kulturni radnici i aktivisti civilnog društva, inicijatori projekta snimili su dokumentarni film o pripremi predstave, dešavanjima tokom proba i reakcijama javnosti na saradnju glumaca sa Kosova i iz Srbije. Dokumentarac će biti prikazan na nacionalnim televizijama a zajedno sa desetak izvođenja „Romea i Julije“, projekat bi trebalo da vidi oko milion i po ljudi.

Umetnička saradnja na predstavi „Romeo i Julija“, prvoj srpsko-albanskoj koprodukciji viđenoj u proteklih nekoliko decenija, privukla je veliku pažnju medija i javnosti. U komentarima preovladava ocena da je inicijativa potvrdila moć umetnosti da savlada podelu i granice zbog čega predstavlja „savršeno sredstvo jačanja saradnje i razumevanja“ među ljudima.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2013. godinu, na temu „Podrška saradnji između Srbije i Kosova“.

Predstava "Romeo i Julija", Jovana Gavrilović u ulozi Julije, Alban Ukaj u ulozi Romea, foto Maja Medić

CENTAR ZA DEMOKRATIJU GRAĐANI ZA REFORMU INSPEKCIJA – KA EFIKASNOM SISTEMU INSPEKCIJA U SRBIJI

Cilj projekta koji je realizovao „Centar za demokratiju“ u saradnji sa Centrom za nove komunikacije „Dokukino“ bio je da poveća učesće organizacija civilnog društva u reformama javnog sektora sa posebnim fokusom na inspeksijske službe. Inspekcije igraju ključnu ulogu u sprovođenju zakona i transparentnom radu javnih službi, na svim nivoima – od nacionalnog do lokalnog.

Za realizaciju projekta oformljena je koalicija od šest organizacija civilnog društva iz Majdanpeka, Požege, Beograda, Kikinde, Kraljeva i Knjaževca. Njihovi aktivisti dobili su obuku za monitoring rada inspekcija i zagovaranje reformi u toj oblasti. Znanje im je prenosilo 12 eksperata koji se bave decentralizacijom i reformama javne administracije, ali i predstavnici lokalne samouprave, medija i on-lajn aktivisti.

Projekat je podrazumevao i spovođenje istraživanja o tome kako građani vide inspeksijske službe u svojim gradovima. Anketiranje je vršeno telefonom a učestvovalo je oko 5.000 ispitanika. Rezultati su pokazali da je direktni kontakt sa nekom inspeksijskom službom imala trećina ispitanih, kao i da su se najčešće obraćali komunalnoj inspekciji pa građevinskoj i tržišnoj. Gotovo polovina građana obuhvaćenih istraživanjem (47,9 odsto), izjavila je da ima primedbe na dobijene usluge. Najčešće zamerke koje su se čule odnosile su se na neefikasnost, nezainteresovanost službenika i sporost u rešavanju žalbi, a pomenuti su i korupcija i nejednaki kriterijumi u rešavanju pritužbi građana, kao i nekompetentnost. Zaključci istraživanja poslužili su kao baza za kampanju kojom se zagovaraju reforme inspeksijskih službi.

Kao rezultat istraživanja, kontakata sa građanima, ekspertima,

medijima ali i donosiocima odluka u navedenoj oblasti, usvojene su preporuke među kojima su: neophodna je sveobuhvatna analiza korelacije između novog Zakona o inspekcijama i drugih zakona iz navedene oblasti, kao i akcioni plan kojim bi oni bili usklađeni. Potrebno je, takođe, usvojiti i novi zakon o administrativnim procedurama kao krovni zakon koji bi regulisao i rad inspeksijskih službi. Rad inspeksijskih službi trebalo bi da bude tema procesa decentralizacije shodno Nacionalnoj strategiji o decentralizaciji. Neophodno je ojačati inspeksijske kapacitete i utvrditi tačan broj inspektora neophodnih na lokalnom nivou, kao i uspostaviti bolju koordinaciju inspeksijskih službi na terenu.

Preporuke su štampane u brošuri, u 500 primeraka koji su poslani na sve relevantne adrese, uključujući i sve poslanike Narodne skupštine. Direktni kontakt sa građanima ostvaren je u pet gradova, a radi brže i lakše promocije projekta kreirano je šest mobilnih i veb-aplikacija koje bi trebalo da omoguće komunikaciju između građana i inspekcija kao i između građana i organa lokalne samouprave.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Reforma javne uprave“.

Okrugli sto u Majdanpeku,
foto FCD

Projekat „Beogradskog centra za ljudska prava“ okupio je više do 2.000 mladih ljudi iz 12 gradova u Srbiji radi zajedničkog rada na promovisanju tolerancije, razumevanja i poštovanja različitosti. U realizaciji projekta učestvovali su i „Komitet pravnika za ljudska prava“, „Beta medija centar“ i „Centar za pozorišna istraživanja“.

Saradnja mladih koji potiču iz različitih ekonomskih, socijalnih i etničkih miljea, organizovana je na nivou 12 omladinskih kancelarija koje su priredile 12 dvodnevnih radionica (učestvovalo je 347 mladih), a potom i 12 direktnih susreta mladih ljudi (oko 90) koji su učestvovali u projektu. Oni su podsticani da razmišljaju o običajima, navikama i posebnostima svojih zajednica kako bi ih pretočili u tzv. kulturne pakete tipične za sredine u kojima žive. Tako je napravljena svojevrsna kreativna mapa Srbije čiji su umreženi članovi, umetnički se izražavajući, isticali posebnosti svojih podneblja. Ta mapa pretočena je u aplikaciju za Facebook pa je tako postala dostupna većem broju zainteresovanih i posle završetka projekta. Po oceni stručnog žirija najbolji „kulturni paketi“ napravljeni su u Prijepolju (zabeleženi multikulturni grafiti), Vranju (oživljeno sećanje na velikog dramskog pisca Boru Stankovića) i Priboju (polusatni video-materijal o gradu). Budući da je u vreme realizacije projekta Srbija pogođena velikim poplavama, omladinska grupa iz Obrenovca bavila se beleženjem svedočanstava u tom gradu koji je pretrpeo velike posledice.

Kruna projekta je pozorišna predstava „KVR: Kuća velikog rata“ koja se, suprotno komercijalnom televizijskom šou programu zabavnog, mahom trivijalnog sadržaja, na koji aludira njen naslov („Veliki brat“), bavila preispitivanjem nacionalizma i netolerancije i uticaja koje takva klima u društvu može da ima na mlade ljude. Cilj autora projekta bio je da se na taj način ojača svest o važnosti suživota u društvu nacionalne, verske i kulturne

raznolikosti. Učesnici projekta osmislili su 40 literarnih minijatura na ovu temu koje su se takmičile za finalnu verziju teksta predstave „Kuća velikog rata“. Najboljom je proglašena priča „Kad su se deca igrala rata“, koja je štampana i podeljena učesnicima i posetiocima tokom završnog skupa u Beogradu.

Predstava „KVR: Kuća velikog rata“ predstavlja skup ličnih priča koje saopštava sedmoro odabranih mladih ljudi u kojima se vidi njihov odnos prema stereotipima, netoleranciji i agresiji zasnovanoj na nerazumevanju razlika. Neka svedočanstva, preneti iz svakodnevnog života, bila su do te mere uznemirujuća da su podaci o tim događajima predati i Kancelariji poverenice za zaštitu ravnopravnosti. Radionice, zajedničke diskusije kao i predstava, pokazali su da su mladi ljudi više nego svesni sveta koji ih okružuje, a čiji deo čine i netolerancija i diskriminacija. Ovo ostvarenje prikazano je pred 500 ljudi u šest gradova, uključujući i Beograd, gde je na finalnom izvođenju bilo više od 400 gledalaca. O njegovom kvalitetu svedoči i činjenica da ga je beogradski „Centar za kulturnu dekontaminaciju“ stavio na svoj repertoar.

Projekat je rađen u saradnji sa Ministarstvom za omladinu i sport, a sa projektom je, u svim fazama njegovog izvođenja, bila upoznata i kancelarija OEBS, ombudsmana, poverenice za zaštitu ravnopravnosti i brojnih saradničkih nevladinih organizacija.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Kulturološka raznolikost“.

Predstava „KVR: Kuća velikog rata“,
foto Nebojša Petrović

NVO ATINA OTVARANJE DIJALOGA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA IZMEĐU MIGRANATA I GRAĐANA O MEĐUSOBNOJ TOLERANCIJI I NENASILJU

Nevladina organizacija (NVO) „Atina“ i njen partner „Centar za zaštitu azilantata“ uočili su važnost teme migranata i pre nego što je Balkan, tokom leta 2015, postao glavna maršruta njihovog prolaska iz Turske i Grčke ka zemljama EU, pre svega ka Nemačkoj. U novembru 2013. NVO Atina i partneri pokrenuli su dijalog između lokalnih zajednica, građana i migranata u cilju jačanja tolerancije i suzbijanja nasilja i diskriminacije.

U tom cilju uspostavljena je „Lokalna interkulturalna mreža“ u pet gradova koji su se već tada suočavali sa većim prilivom migranata i na čijim su se teritorijama nalazili kolektivni centri za njihov prihvata – Subotici, Sremskoj Mitrovici, Šidu, Loznicima i Lajkovcu. Cilj mreže bio je da ojača kapacitete lokalne samouprave da uspostave set mera za rešavanje pitanja migranata i njihovu integraciju, kao i da promovira interkulturalni dijalog između migranata i lokalnog stanovništva. U realizaciji projekta učestvovalo je 20 profesionalaca iz 15 organizacija civilnog društva. U „Lokalnu interkulturalnu mrežu“ uključili su se i predstavnici državnih institucija nadležnih za rešavanje pitanja migranata.

Jedan od stubova projekta NVO „Atina“ i partnera bio je sprovođenje sveobuhvatne analize o migrantima koja je dala precizne podatke o migrantima u pet navedenih gradova u Srbiji, karakteristikama azilantskog sistema i posledicama iregularnih migracija, naročito za žene i decu, koji su najčešće žrtve trgovine ljudima. Analiza je, između ostalog, ustanovila i nedostatak komunikacije između migranata i lokalnog stanovništva, te se pristupilo obuci tzv. medijatora kulture, čiji je zadatak da pomognu u inkluziji migranata i

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Izgradnja kapaciteta na lokalnom nivou“.

Izbeglički centar i izbeglički život,
foto NVO ATINA

promovira toleranciju među ljudima različitih kultura. Medijatori su osposobljeni da migrantima i lokalnom stanovništvu pruže informacije o migrantskoj politici, zdravstvenoj zaštiti migranata i njihovoj eventualnoj edukaciji u Srbiji. Posebno je značajno što su u treninzima osim aktivista nevladinih organizacija učestvovali i migranti iz Egipta, Somalije, Libije i Sirije.

Istovremeno, kampanja „Lokalne interkulturalne mreže“ kojom su širene informacije o migrantima, različitim onlajn i oflajn publikacijama, obuhvatila je oko 100 hiljada ljudi a poseban fokus usmeren je na žitelje pet navedenih gradova. Aktivnosti organizacije i njenih partnera zabeležene su i kamerom i pretočene u dokumentarni film „Na putu“, koji se bavi fenomenom migracija iz Azije i Afrike.

CENTAR ZA KULTURNU
DEKONTAMINACIJU
STUDIJA KONTEKSTA –
DIVERZITET DIVERZITETA

Projekat „Kontekst studije“ zamišljen je kao obrazovna platforma čiji je cilj širenje znanja o važnosti prepoznavanja različitosti i razumevanju konteksta u kojem nastaju nesporazumi u komunikaciji. Projekat je sproveden u saradnji sa „Yurom centrom“ iz Niša, „Aktivnim regionom“ iz Subotice i organizacijom „Sent“ iz Novog Pazara. Projekat je bio okrenut mladima koji imaju želju da svoje stavove izraze kroz umetnost.

U nameri da mlade ljude podstaknu na kritičko mišljenje često ograničeno okvirima koje nameću centralizovani kulturni sistemi, manjkavosti obrazovnog sistema i loša materijalna situacija, CZKD i partnerske organizacije omogućili su seriju edukativnih radionica zasnovanih na tri kulturna predloška: „Breht kao metod“, „Prevođenje kao kulturna forma“ i „Različitost kultura mladih“. Svaki program vodio je izabrani mentor a učesnici su imali priliku da prošire krug ljudi uključenih u diskusije, predlažući i druge predavače za specifične teme. Tako je edukativna platforma okupila 40 predavača, aktivista, umetnika, istoričara, pisaca itd. Mladi, podeljeni po tri teme, izražavali su se na različite načine: snimljen je dokumentarni film o nikada završenom Muzeju revolucije; organizovana je rasprava inspirisana Strindbergovom „Gospođicom Julijom“; izveden je performans o raku dojke; i performans sećanja na odrastanje u Srbiji tokom devedesetih godina. Sekcija u Novom Pazaru sastajala se u Narodnoj biblioteci, jedna od tema diskusija u Nišu bio je i folklor juga Srbije, a deo mladih izabrao je da svoj pogled na realnost u kojoj živi izrazi serijom fotografija. Projekat je privukao veći broj učesnika nego što je na početku bilo očekivano, a procenjuje se da je više od stotinu njih učestvovalo u nekom od brojnih ponuđenih programa.

Javni nastupi, radionice, filmovi i izložbe mladih autora, kojih je bilo čak 20, privukli su pažnju u sredinama u kojima su organizovani i uspeali da nametnu diskusije o poštovanju različitosti umesto diskriminacije na politikom i ekonomskom nivou, što je slučaj sa romskom zajednicom u Nišu. Projekat je promovisao mlade pisce i umetnike u Novom Pazaru i Subotici koji se suprotstavljaju marginalizaciji i predrasudama i uspostavljene podele prevazilaze univerzalnim umetničkim izrazom.

Završnicu projekta obeležio je četvorodnevni Plenum „Studija konteksta“ koji je u Beogradu, u režiji Borke Pavićević, okupio učesnike iz sva četiri grada dajući im priliku za međusobno bolje upoznavanje i finalnu razmenu iskustava i utisaka. Tokom Plenuma, u sedištu beogradskog „Centra za kulturnu dekontaminaciju“ otvoreno je šest izložbi, izvedeno pet performansa i četiri pozorišne predstave, snimljena su četiri kratka dokumentarna filma, održana dva predavanja i pet grupnih diskusija. Time je potvrđen značaj slobodne i nekonvencionalne razmene znanja i izražavanja kritičkog stava o realnosti na umetnički način.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2012. godinu, na temu „Kulturološka raznolikost“.

Studije konteksta: Diverzitet diverziteta,
foto Srđan Veljović

UDRUŽENJE POSLOVNIH ŽENA SRBIJE ŽENE NAPREDUJU

Cilj projekta „Udruženja poslovnih žena Srbije“ je podrška ženskom preduzetništvu i stvaranje uslova za jačanje uloge žena u poslovnim zajednicama na lokalnom nivou. Projekat je sproveden u gradovima jugozapadne i južne Srbije – Valjevu, Čačku, Kragujevcu, Nišu, Novom Pazaru i Bujanovcu.

„Udruženje poslovnih žena“ ima petnaestogodišnje iskustvo u strateškom obučavanju, organizovanju i povezivanju organizacija koje pružaju podršku ženskom biznisu i samozapošljavanju širom zemlje. Aktuelni projekat podrške ženskom preduzetništvu sproveden je na dva nivoa: u Novom Pazaru i Bujanovcu, gradovima u kojima je organizovanje žena sa sopstvenim biznisom tek u povojima, kao i u četiri grada jugozapadne Srbije, već umreženim sa „Udruženjem“, ali sa potrebom da povećaju svoju uočljivost i uticaj u lokalnoj zajednici.

Tokom projekta koji je uspostavljen na principu da se znanje i iskustvo prenose neprekidno organizovane su svakodnevne komunikacije eksperata „Udruženja“ sa ženama iz umreženih organizacija. Poslovne žene iz šest navedenih gradova dobile su podršku za organizaciju, registraciju ili bolje rukovođenje svojim udruženjima. Program je podrazumevao i edukaciju za pisanje projekata za konkurse koje raspisuje lokalna samouprava, međunarodne organizacije, kao i resorna ministarstva. U realizaciji projekta učestvovalo je 120 žena iz šest navedenih gradova (po 20 iz svake sredine) koje su tako dobile priliku da prošire svoja znanja i steknu nova o uspešnom vođenju profesionalne organizacije. Na završnoj konferenciji za novinare emitovan je i prateći film „Žene u usponu“, a učesnice su iznele i niz predloga o tome kako nastaviti i unaprediti postojeću saradnju.

Tokom sprovođenja projekta ostvareni su sledeći rezultati: iniciran je sporazum sa lokalnom

samoupravom u Kragujevcu koja je „Udruženju poslovnih žena“ omogućila prostor za sastanke i obezbedila sredstva iz lokalnog budžeta za njegove aktivnosti. Ponudu poslovnim ženama da učestvuju u lokalnim razvojnim projektima ponudila je i opština Niš, a članice „Udruženja“ predložile su da naredna faza povezivanja bude formiranje „Ženske privredne komore“. Formiranje udruženja poslovnih žena iz Bujanovca, na samom početku naišlo je na podršku lokalne samouprave koja je, osim prostora za rad, na raspolaganje stavila i kompjutere, jedno vozilo, ali i sredstva iz lokalnog budžeta. U Čačku je započela rasprava o ograničavanju radnog vremena za žene koje čine većinu među zaposlenima u trgovini, a čije se radno vreme ne podudara sa radnim vremenom škola i vrtića u koje idu njihova deca; a učesnice iz Valjeva predložile su dalje umrežavanje sa poslovnim ženama iz regiona, naročito sa onima iz Bosne i Hercegovine.

Sumirajući utiske na kraju projekta, poslovne žene iz Novog Pazara navele su da se direktni rezultati zajedničkog rada sa partnerkama iz mreže „Udruženja poslovnih žena“ već prepoznaju u regionu gde žene preduzetnice postaju učesnice u ekonomskim tokovima i javno govore o svojoj ulozi u tom procesu.

Projekat je finansiran u okviru programa „Podrška civilnom društvu“ za 2011. godinu, na temu „Građanske inicijative i izgradnja kapaciteta“.

Završna konferencija u Beogradu,
foto UPŽ Srbije

APENDIKS - PODRŠKA CIVILNOM DRUŠTVU ZA PERIOD 2011 – 2013. GODINE

PODRŠKA CIVILNOM DRUŠTVU 2011. GODINA

TEMA 1: Jačanje vladavine prava

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
Ilustrovani rečnik korupcije	Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM)	129.973,00	Doprinos efikasnijoj borbi protiv korupcije putem aktivnog uključivanja građana i medija glavni je cilj ovog projekta. Ovo se postiže izgradnjom kapaciteta medija i građana kroz unapređenje znanja, stimulisanjem istraživačkog novinarstva i monitoringa/evaluacije rada državnih službenika. Takođe, izgradnja saradnje između relevantnih aktera utiče na odgovorno ponašanje nosilaca javnih funkcija.
Lokalne zajednice u borbi protiv trgovine ljudima	NVO Atina – Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja	107.240,49	Izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva u razvoju mehanizama za monitoring i evaluaciju politika na lokalnom nivou koje se odnose na zaštitu žrtava trgovine ljudima i sprečavanje trgovine ljudima tema je ovog projekta. Ovo se postiže uspostavljanjem regionalne mreže u cilju poboljšanja položaja posebno ranjivih grupa, i unapređenjem regionalne saradnje i dijaloga civilnog društva.

A-COP: Civilno društvo protiv korupcije u policiji	Beogradski centar za bezbednosnu politiku	116.112,00	Cilj projekta je povećanje učešća civilnog društva u nadzoru nad sprovođenjem antikorupcijske politike u policiji. Fokus je na unapređenju kapaciteta civilnog društva u pogledu monitoringa, evaluacije i zagovaranja politike borbe protiv korupcije u policiji, kao i na povezivanju organizacija civilnog društva na nacionalnom nivou (A-COP).
Zaustavimo korupciju koja ugrožava dostojanstven rad	Fondacija „Centar za demokratiju“	108.115,94	Projekat doprinosi jačanju vladavine prava i borbi protiv korupcije u oblasti društvenoekonomskih prava i prava na dostojanstveni rad. On podstiče učešće civilnog društva u kreiranju javnih politika i monitoringu sprovođenja strategija i zakona. Projektne aktivnosti čine: istraživanje i monitoring na temu dostojanstvenog rada, i na temu korupcije, obuke za predstavnike organizacija civilnog društva i lokalnih samouprava, kao i kampanja za podizanje svesti.
Monitoring implementacije dogovora između Srbije i Kosova u oblasti slobode kretanja ljudi i robe	Centar za regionalizam	96.749,00	Opšti cilj projekta je pružanje podrške regionalnoj saradnji između Srbije i Kosova, što je predušlov za evropske integracije, kao i za slobodan protok robe i ljudi. Glavne projektne aktivnosti obuhvataju: kvalitativna istraživanja, monitoring, izradu i distribuciju ekspertskih izveštaja i dokumenata, javno zagovaranje, i promociju projekta u javnosti i medijima.
Ka boljim rezultatima reforme pravosuđa	„Centar za ljudska prava“ Niš	111.073,50	Omogućavanje organizacijama civilnog društva da preuzmu aktivnu ulogu u reformi pravosuđa i time doprinesu obezbeđivanju prava na pravično suđenje, glavna je tema ovog projekta. Projektne aktivnosti obuhvataju: praćenje prakse sudova u pogledu zahteva za ponovni postupak, i istraživanje/test integriteta među sudijama i tužiocima radi boljeg razumevanja koncepta pravičnog suđenja.
Naš novac, naša briga	Centar za razvoj neprofitnog sektora (CRNPS)	110.129,40	Ovaj projekat bavi se alatima za unapređenje znanja i veština organizacija civilnog društva koji im omogućavaju da se uključe u javne diskusije o budžetskim pitanjima, ali ih i mobilišu radi udruživanja napora, i razmene iskustava i ideja za vođenje otvorenog dijaloga o novim inicijativama i akcijama u cilju dostizanja većeg stepena odgovornosti vlasti na nacionalnom i lokalnom nivou. Time se doprinosi delotvornom dijalogu o javnim finansijama između civilnog društva i države.

<p>Zadovoljavanje pravnih interesa osoba sa mentalnim invaliditetom</p>	<p>Centar za unapređivanje pravnih studija</p>	<p>102.867,45</p>	<p>Projekat se bavi unapređenjem pravne pomoći osobama sa psihičkim oboljenjima. Cilj je da se doprinese razvoju kapaciteta organizacija civilnog društva koje zastupaju lica sa psihičkim oboljenjima, da uoče potrebe svojih korisnika i da utiču na prilagođavanje pravnih propisa tim potrebama. Uključivanjem nadležnih ministarstava, projekat doprinosi izradi i kreiranju novih propisa i javnih politika.</p>
<p>Podrška saradnji civilnog društva i institucija sa ciljem unapređenja procesuiranja ratnih zločina u Srbiji</p>	<p>Fond za humanitarno pravo</p>	<p>102.020,00</p>	<p>Ovaj projekat daje doprinos unapređenju rada javnih institucija i sudstva u Republici Srbiji u procesuiranju ratnih zločina. Ovim se obezbeđuje povećano učešće i aktivnija uloga organizacija civilnog društva prilikom identifikacije prioriteta, oblikovanja politika, praćenja napretka i pružanja podrške Vladi Republike Srbije u njenim pregovorima o pristupanju Evropskoj uniji u pogledu odgovornosti za ratne zločine, a u kontekstu poglavlja 23 i 24 pravnih tekovina EU.</p>
<p>Aktivni građani protiv korupcije: primena dobrih praksi u borbi protiv korupcije u lokalnoj zajednici</p>	<p>Partneri za demokratske promene</p>	<p>80.070,00</p>	<p>Projekat saraduje sa odabranim lokalnim samoupravama i javnim institucijama radi procene njihove sklonosti korupciji i unapređenja identifikovanih procedura koje su najpodložnije korupciji. Ovo se postiže primenom inovativne metodologije za borbu protiv korupcije, povećanjem učešća građana u praćenju rada javne uprave i stvaranjem interaktivne online platforme za identifikaciju najčešćih slučajeva korupcije.</p>
<p>Opštine i građani do boljih lokalnih usluga</p>	<p>Timočki klub</p>	<p>64.366,64</p>	<p>Projekat je usmeren na jačanje regionalne saradnje između organizacija civilnog društva u Srbiji i Bugarskoj čiji je cilj izgradnja kapaciteta za monitoring i evaluaciju pojedinih javnih usluga. Time se doprinosi unapređenju delotvornosti građanskog učešća, podizanju nivoa transparentnosti i odgovornosti lokalne vlasti i povećanju stručnosti organizacija civilnog društva.</p>

TEMA 2: Gradjanske inicijative i izgradnja kapaciteta

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
„Žene napreduju“ – Izgradnja kapaciteta na lokalnom nivou za uključivanje preduzetnica u ekonomsku politiku u Srbiji	Udruženje poslovnih žena Srbije	104.616,00	Tema ovog projekta je aktivno učešće žena preduzetnica u kreiranju ekonomske politike na lokalnu, pretežno u nerazvijenim područjima Srbije. Ovo se postiže formalizacijom i profesionalizacijom organizacija na lokalnu posvećenih ekonomskom razvoju ženskog preduzetništva, podizanjem svesti lokalnih lidera o doprinosu preduzetnica na lokalnu i sačinjavanjem rodno ravnopravnih razvojnih planova.
Lokalno umrežavanje za održivi razvoj (LNSD)	Beogradski fond za političku izuzetnost	136.445,00	Fokus ovog projekta je na jačanju regionalne saradnje i dobrosusedskih odnosa kroz nova partnerstva i dijalog civilnog društva Srbije, Kosova i Hrvatske, sa akcentom na lokalne politike i umrežavanje organizacija civilnog društva na lokalnu. Projekat doprinosi razmeni znanja i iskustava, razvoju veština kroz obuke koje su od ključnog značaja za izgradnju kapaciteta za građansko delovanje, promovisujući razvoj civilnog društva, međusektorsko i međuopštinsko umrežavanje.
Unapređenje profesionalnih kapaciteta civilnog društva u pružanju usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou	Centar za liberalno demokratske studije	87.691,00	Projekat se bavi povećanjem kapaciteta organizacija civilnog društva u pogledu pružanja usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou. Doprinos se ogleda u unapređenju profesionalnih kapaciteta i stručnosti u oblasti upravljanja, kvaliteta i standarda, kao i praćenja i evaluacije usluga, uključujući i javno zastupanje. Uspostavljanjem otvorene profesionalne mreže organizacija civilnog društva koje se bave socijalnim uslugama, omogućava se umrežavanje i partnerstvo na nacionalnom i lokalnom nivou.
FOCUS – Za kulturu u Srbiji	Istraživački centar „Dah Teatar“	113.290,37	Izgradnjom kapaciteta ovaj projekat doprinosi jačanju uloge civilnog društva u oblasti interkulturalizma. Projekat podstiče osnovne umetničke i kulturne inicijative, okuplja organizacije civilnog društva, mlade lidere, obrazovne i kulturne radnike i druge lokalne i nacionalne aktere, pomažući im da pokrenu aktivnosti, podstaknu javnu raspravu i utiču na procese donošenja politika u cilju promovisanja interkulturalnog dijaloga.

Civilno društvo za aktivne zajednice	TRAG fondacija	134.936,18	Davanjem grantova za sprovođenje akcija i tehničke pomoći organizacijama koje se bave pitanjima odlučivanja u lokalnim zajednicama projekat pruža podršku organizacijama civilnog društva na lokalnu, posebno onim iz seoskih i nerazvijenih područja. Time se doprinosi boljem informisanju o pravnom okviru na lokalnom nivou, sakupljanju podrške i povezivanju sa akterima na nacionalnom nivou.
Održivi servisi podrške za osobe sa invaliditetom	Forum mladih sa invaliditetom	86.533,65	Projektne aktivnosti usmerene su na povećanje broja usluga za osobe sa invaliditetom u obrazovanju, zapošljavanju i socijalnoj zaštiti kroz mobilizaciju i okupljanje svih pojedinaca i organizacija koje se bave pružanjem ovih usluga na lokalnom nivou. Projekat unapređuje funkcionalnost usluga u lokalnim zajednicama i povećava uočljivost kroz kreiranje otvorene baze podataka pružalaca usluga.

PODRŠKA CIVILNOM DRUŠTVU 2012. GODINA

TEMA 1: Reforma državne uprave

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
Za uvođenje odgovornosti, efikasnosti i transparentnosti u tužilaštvima – građanska podrška u uspostavljanju sistema finansijskog upravljanja i kontrole (FMC)	Udruženje tužilaca Srbije	75.802,44	Tema ovog projekta je stvaranje partnerstva između organizacija civilnog društva i tužilaca radi unapređenja odgovornosti, efikasnosti i transparentnosti u tužilaštvu. Cilj je sprečavanje korupcije i povećanje konzistentnosti radnih procedura. Predstavnicima organizacija civilnog društva, tužilaca i zaposlenih u tužilaštvu, kao i lokalnih samouprava zajedno rade na stvaranju mehanizama za praćenje rada javnog tužilaštva.
Podrška civilnog društva javnoj administraciji u IPA II ruralnom razvoju sa fokusom na Meru 202	Udruženje građana „Lider+“	85.211,06	Doprinos ovog projekta ogleda se u povećanju transparentnosti i efikasnosti javne administracije u vezi sa merama IPA II ruralnog razvoja prikom formulisanja politika i donošenja zakona. Unapređenje se postiže uključivanjem organizacija civilnog društva u razvoj politika i akreditacija mera IPA II ruralnog razvoja, ali i poboljšanjem međusektorske saradnje državnih organa nadležnih za IPA RD II kroz umrežavanje.

<p>Korišćenjem podataka organizacija civilnog društva do efektivnog praćenja i evaluacije politika – Sektori javne uprave i socijalne politike i zapošljavanja</p>	<p>FREN – „Fondacija za razvoj ekonomske nauke“</p>	<p>83.813,47</p>	<p>Projekat se bavi analizom uticaja organizacija civilnog društva na proces praćenja i evaluacije javnih politika u Evropskoj uniji sa fokusom na istraživačke organizacije, dok paralelno analizira dosadašnju uključenost civilnog društva u Srbiji u proces praćenja efekata politika u sektorima javne uprave, socijalne politike i zapošljavanja. Uključenost civilnog sektora podstiče se aktivnostima zagovaranja i podizanjem kapaciteta javne uprave i civilnog sektora u načinima poboljšanja kvaliteta procesa praćenja i evaluacije.</p>
<p>Građani za reformu inspekcija – ka efikasnom sistemu inspekcija u Srbiji</p>	<p>Fondacija „Centar za demokratiju“</p>	<p>85.498,09</p>	<p>U okviru reforme državne uprave posebno mesto zauzimaju inspeksijske službe. Ovaj projekat kroz radionice, treninge, zastupanje i lobiranje doprinosi da građani i civilno društvo utiču na reformu javne uprave i, u okviru te reforme, na promenu sistema inspekcija u Srbiji koja je u skladu sa standardima u Evropskoj uniji.</p>
<p>Povećana transparentnost i efikasnost javnog sektora u oblastima javnih nabavki, dostupnosti informacija, pripreme propisa i javno-privatnih partnerstava</p>	<p>Transparentnost Srbija</p>	<p>79.149,67</p>	<p>Projekat doprinosi poboljšanju transparentnosti javne administracije i kvaliteta pružanja usluga građanima. Projekat se fokusira na proaktivno objavljivanje informacija o uslugama javnih institucija i korišćenju odobrenih budžeta, i na poboljšanje transparentnosti i razvoj alata za konsultacije sa zainteresovanom javnošću u zakonodavnim procesima na svim nivoima.</p>
<p>ReForce – Jačanje uloge organizacija civilnog društva u razvoju zajednice i reformi javne uprave</p>	<p>Beogradska otvorena škola</p>	<p>98.740,62</p>	<p>Cilj projekta je da poveća uticaj civilnog društva u reformi javne uprave u Srbiji. Predstavnici javne uprave i civilnog društva zajedničkim dijalogom doprinose razvoju lokalne zajednice, unapređenju transparentnosti i odgovornosti, kao i upravljanju javnim sredstvima dodeljenim lokalnim organizacijama civilnog društva. Grantovi podrške inicijativama malih organizacija civilnog društva doprinose povećanju uloge civilnog društva u razvoju sopstvene lokalne zajednice.</p>

TEMA 2: Kulturološka raznolikost

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
Otvaranje dijaloga u lokalnim zajednicama između migranata i građana o međusobnoj toleranciji i nasilju	NVO Atina - Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja	91.067,76	Projekat razvija kapacitete organizacija civilnog društva u lokalnim zajednicama radi unapređenja interkulturalnog dijaloga, a u cilju promocije jednakosti, kulturne raznolikosti i tolerancije između lokalnog stanovništva i migranata. Takođe, razvijaju se efektivni modeli za rešavanje problema ksenofobije i diskriminacije, dok treninzi i terenske aktivnosti doprinose integraciji migranata u lokalnu sredinu.
Studija konteksta „Diverzitet diverziteta“	Centar za kulturnu dekontaminaciju (CZKD)	91.584,00	Studija konteksta – „Diverzitet diverziteta“ se fokusira na stvaranje platforme za učenje o važnosti prepoznavanja razlika i razumevanja konteksta u kojem se mogu desiti nesporazumi u socijalnoj komunikaciji. Učesnici ove studije koriste prostor i arhivu Centra za kulturnu dekontaminaciju kako bi promovisali kulturnu raznolikost srpskog društva.
Portreti i sećanja Jevrejske zajednice Srbije pre Holokausta	Savez jevrejskih zajednica u Srbiji	90.234,04	Cilj projekta je da se sačuva uspomena na Jevrejsku zajednicu u Srbiji pre Holokausta, putem izložbe fotografija i svedočenja u gradovima i školama širom Srbije. Na ovaj način mlade generacije uče o važnosti uvažavanja ljudskih prava, tolerancije i kulturne raznolikosti.
Moramo da naučimo da živimo u svetu razlika	Društvo Roma Prokuplje	68.753,05	Projekat promoviše različitost kultura i važnost tolerancije, uključujući u svoje aktivnosti mlade iz različitih etničkih grupa (Rome, Bugare, Albance, Srbe). Učešćem na radionicama, okruglim stolovima, susretima sa predstavnicima lokalnih vlasti i kulturnim sajmovima učesnici se upoznaju sa pojmom interkulturalnosti.

Komšije	Udruženje „Krokodil“	58.836,97	„Polip“ festival iz Prištine i „Krokodil“ festival iz Beograda zajedno organizuju niz događaja i programa u Beogradu i Prištini. Udruživanjem ova dva festivala doprinosi se jačanju kulturnog dijaloga između zemalja na Zapadnom Balkanu, kroz promociju čitalaštva i razmenu pisaca iz Srbije i sa Kosova.
Jazz: Multikulturalni izraz	Nisville Jazz Foundation	96,670.00	Doprinos kulturnoj raznovrsnosti i toleranciji postiže se kroz efikasnije građansko učešće u promociji međukulturnog dijaloga, regionalnog pomirenja, muzičke edukacije i otvaranja novih umetničkih vidika. U okviru projekta organizuju se zajednički koncerti džez muzike u kojima učestvuju mladi muzičari sa juga Srbije, čime se povećava svest o toleranciji različitosti između kulturnih uticaja različitih etničkih zajednica (srpska, albanska, romska i bugarska). Rezultat ove saradnje predstavlja „Omladinska džez mreža Srbije“ koja će postati sastavni deo Nišville jazz festivala.
Otpakivanje	Beogradski centar za ljudska prava	84.208,01	Projekat okuplja mlade iz različitih etničkih zajednica i organizuje radionice u kojima kreiraju kulturne proizvode koji odražavaju njihov etnički identitet. Oni takođe imaju priliku i da se predstavljaju drugim etničkim zajednicama, dok u potpunosti poštuju principe jednakosti i nediskriminacije. Proces uključuje i kampanje podizanja svesti javnosti.
Ostrva	BAZAART	99.329,60	„Ostrva“ je projekat koji se bavi unapređenjem reforme obrazovanja u Srbiji kroz afirmaciju drame kao vida interkulturalnog učenja u formalnom obrazovanju. Lokalne organizacije civilnog društva obučene su da podrže nastavnike koji promovišu toleranciju i demokratizaciju nastavne prakse.
Bezbedni/e i jednaki/e: nediskriminacija i menadžment diverziteta pri zapošljavanju	ŠKUC	93.070,00	Projekat se fokusira na uvođenje mera protiv diskriminacije i za promovisanje politika polne jednakosti prilikom zapošljavanja. Obukom trenera koji rade sa organizacijama civilnog društva podstiče se uvođenje politika nediskriminacije u mehanizme civilnog dijaloga. Projekat radi na stvaranju tematske publikacije, na kampanjama za podizanje svesti i „Festivalu kulturne raznolikosti“.

TEMA 3: Izgradnja kapaciteta na lokalnom nivou

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
Strateški planiramo – dajemo doprinos bržem razvoju lokalne zajednice	„Centar za ravnomerni regionalni razvoj“ – CenTriR	64.670,24	Projekat pomaže organizacijama civilnog društva u nerazvijenim opštinama u Srbiji, pružajući im neophodna znanja i veštine koje im omogućavaju da aktivno učestvuju u konsultativnom procesu u vezi sa strateškim planiranjem na lokalnu. Takođe, lokalne opštine se podstiču da organizuju javne rasprave i da aktivno uključe sve aktere na lokalnu u proces strateškog planiranja.
Zajedno možemo	Ženski prostor	68.265,95	Projekat podržava inicijative žena Romkinja i podstiče njihovo učešće u kreiranju mera predviđenih lokalnim budžetom. Projekat daje male grantove za izgradnju kapaciteta inicijativa koje pokreću Romkinje. Takođe doprinosi i razvoju lokalnih akcionih planova (LAP) za unapređenje položaja Romkinja koji omogućavaju bolji dijalog između romskih organizacija civilnog društva i lokalnih samouprava.
Unapređenje pružanja socijalnih usluga ranjivim i marginalizovanim grupama u društvu	Foundation of Dutch Friends of the SOS Children's Villages	98.958,60	Fokus ovog projekta je na izgradnji kapaciteta institucija i organizacija civilnog društva na lokalnu u pogledu pružanja socijalnih usluga (socijalna podrška, pravno savetovanje i pomoć u nalaženju posla) za odrasle, decu i mlade iz socijalno i ekonomski ugroženih porodica.
Zajednice za decu: umrežavanje zajednica prema modelu usmerenom ka detetu	World Vision Austria	92.609,25	Tema projekta je unapređenje intersektorske saradnje na lokalnom nivou među ključnim akterima u oblasti dečje zaštite. Pristup je dizajniran u skladu sa procenom potreba socijalno ugrožene dece. Svrha projekta je unapređenje međusobne saradnje stručnjaka u oblasti planiranja, sprovođenja i pružanja usluga deci i njihovim starateljima na dnevnom nivou sa ciljem da korisnici dobiju kvalitetniju uslugu.

Jednaki u pružanju socijalnih usluga	Građanske inicijative	96.745,26	Razmatranjem postojećih lokalnih politika i dokumenata relevantnih za pružanje socijalnih usluga, procenjuju se potrebe za novim socijalnim uslugama. Projekat radi na izgradnji kapaciteta organizacija civilnog društva u cilju pružanja socijalnih usluga na lokalnu, na standardizaciji i zagovaranju. Razvojem priručnika za pružanje socijalnih usluga i dodelom malih grantova lokalne organizacije civilnog društva biće osnažene da se zalažu za interese svojih korisnika.
Unapređenje pristupa ljudskim pravima starijih u Srbiji	HelpAge International	98.012,60	Projekat je usmeren na izgradnju kapaciteta organizacija civilnog društva i starijih da zastupaju svoja prava, prate ispunjenje političkih obaveza i da utiču na Vladu Republike Srbije da se posveti pravima starijih. Glavne aktivnosti čine radionice, razvoj smernica za podršku starijima, umrežavanje, sastanci sa lokalnim akterima i zagovaranje.
PRO.ME.NE. – Promocija mreže za mentalno zdravlje	CARITAS Srbije	91.263,92	Cilj projekta je da osnaži i podigne kapacitete organizacija civilnog društva u Srbiji koje pružaju usluge zaštite mentalnog zdravlja, omogućavajući im da se pridruže nacionalnim mrežama, da uspešno zastupaju i utiču na donošenje politika. Projekat takođe mapira situaciju organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom mentalnog zdravlja u Srbiji, analizira evropsko i nacionalno zakonodavstvo i pokreće dve nove pilot-usluge.
Preduzetnice doprinose razvoju ekonomske politike u novom političkom kontekstu	Udruženje poslovnih žena Srbije	82.123,58	Projekat je usmeren na donosiocima javnih politika u oblasti ženskog preduzetništva i rodne ravnopravnosti. On predlaže nove, održive mehanizme za dijalog između državne uprave i ženskih organizacija civilnog društva u cilju ekonomskog osnaživanja. Projekat se fokusira na dva nivoa odlučivanja: skupštinske odbore i lokalnu vlast u Južnoj Srbiji.

PODRŠKA CIVILNOM DRUŠTVU 2013. GODINA

TEMA 1: Borba protiv korupcije

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
PRO-CURE: Jačanje civilnog praćenja rada na nabavkama u sektoru bezbednosti	Beogradski centar za bezbednosnu politiku	141.218,17	Projekat se fokusira na povećavanje transparentnosti i efikasnosti procedura javnih nabavki u institucijama bezbednosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Organizacije civilnog društva prolaze obuku za procenu rada institucija bezbednosti i sprovedenje studije slučaja planiranja nabavki na lokalnom nivou. Akcija doprinosi podizanju svesti građana o korupciji, njenim specifičnim manifestacijama i mehanizmima za borbu protiv korupcije.
Ka većoj transparentnosti i jasnim kriterijumima za zapošljavanje u javnom sektoru – zaustavimo političko zapošljavanje	Fondacija „Centar za demokratiju“	99.940,52	Nezadovoljavajući pravni okvir i nedostatak kriterijuma za zapošljavanje u javnom sektoru čini ga podložnim za prakse korupcije i takozvano „političko zapošljavanje“. Ovaj projekat jača ulogu organizacija civilnog društva u rešavanju pitanja korupcije i time doprinosi efikasnijoj borbi protiv korupcije, razvoju antikorupcijske kulture i stvaranju transparentnije javne uprave i javnog sektora uopšte.
Povećana transparentnost i efikasnost javnog sektora u oblastima javnih nabavki, dostupnosti informacijama, pripreme propisa i javno-privatnih partnerstava	Transparentnost Srbija	126.037,44	Ovaj projekat teži da unapredi kvalitet demokratske uprave putem ohrabivanja građana da uzmu učešće u borbi protiv korupcije i loše administracije, da efektivno pozivaju svoju vladu na odgovornost i da doprinosesistematskim poboljšanjima. Osnajivanjem organizacija civilnog društva, građana, malih i srednjih preduzeća doprinosi se povećanju transparentnosti i odgovornosti javnih institucija, kao i otkrivanju „slabih tačaka“ u sistemu.
Zagovarači budžeta u akciji	Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost – CRTA	117.957,87	Održavanjem obuka za izgradnju kapaciteta i trajnom mentorskom podrškom na lokalnu omogućava se doprinos organizacija civilnog društva rešavanju problema budžeta specifičnih za njihove zajednice. Osnajene veštinama i alatima za javno zagovaranje o budžetu organizacije su u stanju da odgovore na potrebe sopstvenih zajednica i da tako povećaju interesovanje građana za veći stepen učešća u procesu budžetiranja.

Transparentno do posla	Centar za slobodne izbore i demokratiju – CeSID	93.211,76	Projekat povećava efikasnost organizacija civilnog društva u sprovođenju inicijativa za borbu protiv korupcije prilikom zapošljavanja u državnoj upravi. Takođe, podstiče građane da aktivno učestvuju u promovisanju transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti javne uprave u procedurama zapošljavanja.
Participativno budžetiranje – glas zajednice u kreiranju javnih politika	Balkanska istraživačka mreža – BIRN Srbija	115.607,19	Tema ovog projekta je nedostatak transparentnosti i učešća javnosti u procesu upravljanja javnim finansijama koji direktno utiče na pravac razvoja lokalne zajednice. Uvođenjem prakse učešća javnosti u procesima donošenja odluka i praćenja njihovog sprovođenja, jača se uloga koju mediji, civilno društvo, privatni sektor i građani (uključujući i socijalno osetljive grupe) imaju u demokratskim procesima.
Pojačivač lokalne transparentnosti: Unapređenje odgovornosti i sprečavanje korupcije u lokalnim samoupravama	Beogradska otvorena škola	105.731,78	Cilj ovog projekta je obezbeđivanje besplatnog onlajn pristupa svim dokumentima od javnog interesa koji su usvojeni od strane lokalnih samouprava, radi smanjenja preduslova za korupciju u lokalnim samoupravama i javnim komunalnim preduzećima. Lokalne organizacije civilnog društva izgradnjom kapaciteta stvaraju okruženje za odgovoran rad lokalne samouprave, definišu politike za javno zagovaranje i pravni okvir koji obezbeđuje trajnu i obaveznu onlajn dostupnost dokumenata od javnog interesa.

TEMA 2: Antidiskriminacija

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
PROACTION – zaštita od diskriminacije tražilaca azila i dece bez pratnje u migracijama	Grupa 484	119.490,60	Projekat se bavi osnaživanjem organizacija civilnog društva u pogledu pružanja pravne pomoći tražiocima azila, migrantima u pritvoru i deci migrantima bez pratnje. Kroz direktan rad sa migrantima organizacije uočavaju slučajeve diskriminacije i upotrebljavaju mehanizme za zaštitu od diskriminacije, ksenofobije i netolerancije. Takođe, uticajem na donosioce odluka stvara se napredan pravni i institucionalni okvir u skladu sa međunarodnim standardima.

Borba protiv diskriminacije u obrazovnom sistemu	Užički centar za prava deteta	65.153,04	Razvijanje i primena mera protiv diskriminacije osetljivih grupa dece u osnovnim i srednjim školama u Srbiji glavna je tema ovog projekta. Radeći istovremeno sa decom, nastavnicima i školskim rukovodstvom, projekat doprinosi izgradnji partnerstava između dece i odraslih, koji zajedno rade na povećanju tolerancije i inkluzivnosti u svojim školama.
Monitoring prava osoba sa HIV/sidom u Srbiji	Čovekoljublje	114.136,05	Ovaj projekat obezbeđuje izgradnju kapaciteta i direktnu podršku u procesu praćenja poštovanja ljudskih prava osoba koje žive sa HIV/AIDS. Kontrolom implementacije pravnog okvira i strateških dokumenata za borbu protiv diskriminacije i unapređenjem sistema nezavisnog praćenja od strane organizacija civilnog društva postavljaju se temelji za efikasnu primenu zakona i sprovođenje sudskih procesa.
Perspektive jednakih mogućnosti za povratnike po osnovu sporazuma o readmisiji	Ekumenska humanitarna organizacija	78.721,60	Cilj ovog projekta je pružanje podrške povratnicima, pomažući im u ostvarivanju njihovih ljudskih prava unutar lokalnih zajednica u kojima žive. U isto vreme projekat prati lokalne regulative i mehanizme koji se tiču povratnika. Dodatna podrška neformalnim grupama povratnika omogućava da se oni kao nezavisni protagonisti bore protiv diskriminatornih praksi na lokalnom nivou.
Podrška uživanju prava tražilaca azila bez diskriminacije	Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila – APC	130.349,59	Svrha projekta je omogućavanje ostvarivanja prava tražilaca azila bez diskriminacije, posebno maloletnih azilanata bez pratnje. Pružanjem direktne podrške tražiocima azila kroz davanje informacija o njihovim pravima i pravne pomoći, kao i osnaživanjem lokalnih pružalaca podrške, smanjuju se diskriminatorne prakse protiv tražilaca azila. Projekat takođe prati i implementaciju novog zakona o azilantima.
Borba protiv diskriminacije osetljivih grupa dece	Centar za unapređivanje pravnih studija – CUPS	132.764,00	Projekat doprinosi ostvarivanju potreba osetljivih grupa dece, kroz organizovanje usluga besplatne pravne pomoći članovima svih diskriminisanih grupa dece i njihovim porodicama unutar mreže organizacija civilnog društva. Projekat vodi javnu kampanju za reformu političkog i pravnog okvira u vezi sa problemima diskriminacije dece, sastavlja nacrt „Bele knjige“ o pravima deteta, i proizvodi dokumentarni film na istu temu.

Ravnopravnost u politikama i uslugama za pacijente sa retkim bolestima	Udruženje pravnika za medicinsko i zdravstveno pravo Srbije – SUPRAM	112.754,39	Projekat se fokusira na poboljšanje položaja i borbu protiv diskriminacije osoba sa retkim bolestima. On ocenjuje dosadašnje diskriminatorne prakse, razvija dosledne politike i obezbeđuje njihovu primenu putem uspostavljanja kontaktnih tačaka za podršku i savetovanje, postavlja internet portal i podiže svest javnosti kroz sprovođenje medijske kampanje.
Deca sa smetnjama u razvoju u rezidencijalnim ustanovama kao žrtve višestruke diskriminacije	Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom – MDRI-S	62.012,39	Najosetljivija grupa dece, deca sa invaliditetom koja su smeštena u javnim ustanovama, trpi višestruke diskriminacije u okviru školskog sistema u Srbiji. Ovaj projekat teži da prepozna opseg diskriminacije institucionalizovane dece putem pružanja i tumačenja relevantnih podataka, kao i da izgradi kapacitete lokalnih škola i aktera iz lokalnih zajednica za pružanje direktne podrške ovoj osetljivoj grupi dece.
Kampanja „1 u 5“: Unapređenje politika prevencije seksualnog zlostavljanja dece i reformi u obrazovanju	Incest Trauma Centar	78.923,63	Najosetljivija grupa dece, deca sa invaliditetom koja su smeštena u javnim ustanovama, trpi višestruke diskriminacije u okviru školskog sistema u Srbiji. Ovaj projekat teži da prepozna opseg diskriminacije institucionalizovane dece putem pružanja i tumačenja relevantnih podataka, kao i da izgradi kapacitete lokalnih škola i aktera iz lokalnih zajednica za pružanje direktne podrške ovoj osetljivoj grupi dece.

TEMA 3: Podrška saradnji između Srbije i Kosova

PROJEKAT	ORGANIZACIJA	IZNOS GRANTA U EVRIMA	OPIS PROJEKTA
Srbija i Kosovo: Kultura bez granica	Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji	132.280,79	Projekat doprinosi obnavljanju starih i stvaranju novih veza između mladih ljudi, akademskih i umetničkih zajednica, medija i organizacija civilnog društva iz Beograda i iz Prištine putem interkulturalnog dijaloga. Projekat podržava implementaciju Briselskog sporazuma (april 2013), promovise zajedničke aktivnosti, i ruši stereotipe i predrasude koji postoje sa obe strane koristeći umetnost, kulturu, debate i omladinske razmene.

Romeo i Julija	Radionica integracije	129.100,67	Projekat direktno podržava saradnju između kosovskih i srpskih umetnika, umetničkih grupa i državnih ustanova kulture čime se doprinosi stvaranju solidnih, samoodrživih i dugotrajnih veza između ove dve zajednice. Rezultat implementacije ovog projekta je zajednički srpsko-albanski umetnički i kulturni proizvod – pozorišna predstava zasnovana na čuvenom Šekspirovom komadu „Romeo i Julija“, koja se izvodi u Srbiji i na Kosovu.
Enciklopedija živih – Umetnička intervencija u srpskoj i kosovskoj stvarnosti	Centar za kulturnu dekontaminaciju – CZKD	120.753,36	Srpsko-albanska predstava „Enciklopedija živih – Umetnička intervencija u stvarnosti Srbije i Kosova“ stimuliše institucije da poboljšaju saradnju i dovodi do uključivanja civilnih i medijskih aktera u dijalog. Ova predstava otvara dijalog između srpskih i kosovskih kulturnih aktera i unapređuje saradnju dveju zemalja.
Lajkuj – promocija interkulturalnog dijaloga između zajednica u Srbiji i na Kosovu	NVO LIBERO	63.278,88	Projekat promoviše interkulturalni dijalog između različitih etničkih i religijskih grupa u Srbiji i na Kosovu, uključujući mlade ljude u onlajn aktivizam. Mladi iz Srbije i sa Kosova učestvuju u projektnim aktivnostima kroz pohađanje treninga, stvaranje zajedničkih radnih timova, razvijanje internet portala, videa i drugih interaktivnih materijala.
Promocija zapošljavanja mladih kroz socijalno partnerstvo i saradnju na lokalnu (YESPC)	Beogradski fond za političku izuzetnost – BFPE	117.497,56	Tema ovog projekta je zapošljavanje mladih iz Srbije i sa Kosova putem osnaživanja saradnje između lokalnih samouprava, predstavnika privatnog sektora, profesionalnih grupa i organizacija civilnog društva. Akcija doprinosi razmeni kreativnih ideja i najboljih praksi na lokalnom nivou, kao i povezivanju aktera u oblasti zapošljavanja mladih u Srbiji sa njihovim kolegama na Kosovu.
Kosovo Srbija: UŽIVO	Nezavisno udruženje novinara Srbije - NUNS	100.142,37	Razmena informacija između Srbije i Kosova ostvaruje se i putem osnaživanja programa razmene novinara. Ovaj projekat kroz obuke i aktivnosti razmene uključuje novinare iz Srbije i sa Kosova koji pišu zajedničke priče istraživačkog novinarstva, razvijaju internet portal na dva jezika, i organizuju okrugle stolove u Beogradu i Prištini. Takođe, kreiraju listu zaključaka i predloga koji doprinose boljoj saradnji između Srbije i Kosova.

